

Chakoten

Side 73: Udstilling om 1807

Side 74: Siden sidst

Side 75: Et sted i Østpreussen

Side 75: Anvisningssalg

Side 76: Miniaturemilitær

Side 77: Siden sidst Napoleon

Side 77: Figurtransport

Side 77: Ny redaktør

Side 78: Julemødet den 29. november

Side 79: Udstilling om 1807

Side 80: Da Hauptmann Krummbein slog til i Köpenick

Side 84: Ole Dahl

Side 85: Observationsballonerne i Den Amerikanske Borgerkrig

Side 92: Forsidebilledet viser:

Side 93: Århus under heftigt angreb!

Side 93: ERRATA

Side 94: Mødeprogram 2007

Fra Kastelets 342. Fødselsdag.

Chakoten

udkommer 4 gange årligt og udgives af
Dansk Militærhistorisk Selskab
Udgives med støtte fra Prins Joachims
og Prinsesse Alexandras Fond

Abonnement tegnes ved indmeldelse
i Selskabet.

Bank reg.nr. 1551

Konto 655 4873

IBAN: DK37 3000 0006 5548 73

SWIFT: DABADKDK

Kontingent for 2007 kr. 300,-

Fra udlandet kr. 350,-

Selskabets Protektor

Hans Kongelige Højhed Prins Joachim

Selskabets Præsident

Hans Chr. Wolter

Violvej 36, 3500 Værløse

Tlf. 44 48 43 42

E-mail: wol@newmail.dk

Kasserer og adresser

Lasse Arnold

Kirkebroen 9, 2650 Hvidovre

Tlf. 3675 8633

E-mail: larnold3@esc.com

Udveksling af blade

Ole Thureholm

Solbærvangen 40, 2665 Smørum

Tlf. 4126 5781

E-mail: thurholm@post5.tele.dk

Anvisningssalg

Aksel Willumsen

Kongedybet 18, 2.th., 2300 Kbh, S

Tlf. 32 54 01 77

E-mail: aksel@corfitz.com

Redaktion

Claus Mogensen

Kaktusvej 49

2300 København S.

Tlf. 48172681

E-mail: editor@hobby.dk

Selskabets hjemmeside

www.chakoten.dk

Opsætning

Rasmus Vestergaard

Københavns Tekniske Skole

Grafisk afdeling

CHAKOTEN 2006

ISSN 0901-4799

Tryk

PE OffSet & Reklame

Tomrevej 9

Udstilling om 1807

Som det fremgår af vores modeliste for 2007, vil Selskabet være med til på flere forskellige måder at markere 200 året for krigshandlingerne på Sjælland i 1807.

Ét af initiativerne er, søndag den 2. september sammen med Kastellet's Venner og Vaabenhistorisk Selskab at deltage i en udstilling i Den Gamle Værnecentral i Kastellet. For vores vedkommende er vi parat til derefter at flytte udstillingen videre, så den kan ses af flest muligt interesserede og over et længere stykke tid.

Herudover har Selskabet taget initiativ til, at britiske og norske reenactors ikkedi kopier af samtidens uniformer og udstyr kan indgå i arrangementerne i september. Kastellet's Venner har taget godt imod dette forslag fra vores side og arbejder videre dermed. På nuværende tidspunkt planlægges der således en udenlandsk deltagelse, der i både kvalitet og kvantitet kan blive ganske bemærkelsesværdig. Fra Norge vil mode mindst 100 reenactors og fra Storbritannien skulle der være interesse i at møde op med omkring 300 mand. Herudover deltager også danske reenactors.

Med hensyn til vor udstilling har bestyrelsen taget indledende kontakter blandt medlemmer, og det står klart, at vi allerede nu har både gode tilsagn i ryggen og fine figurer at udstille, inden for en ramme på formentlig et par store montere. Bestyrelsen har udarbejdet et lille ideoplæg til brug ved planlægningen af udstillingen om 1807, hvori der er konkrete idéer og foreløbige tilsagn om deltagelse. Desuden vil vi i et antal eksemplarer kopiere særnummeret af *Chakoten* om 1807, Årg.1959 :nr.2. Heri er to artikler, én af Preben Kannik, "*De i forsvaret implicerede danske styrker i august-september 1807*" og én af Helge Scheunchen,

"*De engelske tropper i Danmark 1807*" – i alt 29 sider mættet med værdifulde uniformsoplysninger. Hertil kommer, at Det Kongelige Garnisonsbibliotek står parat til at bistå med den relevante litteratur, men man kan også hjemlane bøgerne via sit lokalbibliotek. Så det er bare at komme i gang med at skabe dioramaer og figurer, der viser episoder fra 1807, hvor hovedbegivenhederne som bekendt var Københavns bombardement, fladens ran og ikke mindst

slaget ved Køge, hvor en dansk landeværnsstyrke kom til kort over for den senere så berømte general Wellington.

Der kan vises engelske tropper på "sight-seeing" i det bomberante København, skotter i Frederiksberg Have, et af udfaldene i Classens Have med deltagelse af jægerne fra Livgarden til Fods og Livjægerne, som man kender fra det berømte stik. En mulighed er måske den 15 årige Frits Hammer fra Herregårdsskytterne, som under et udfald på lang afstand skyder den engelske general Baird af hesten. Man kan vise den engelske raketkøbmand Congreve i aktion. Hans raketter er beskrevet i en tidligere artikel i *Chakoten*, og der er endog et billede af Congreve under beskydningen af København. Der kunne være lejrscener rundt om København, gadeliv under bombardementet osv. Ja, der er nok at tage fat på.

Af 54 mm metallfigurer findes John Hansens/Ole Høyers serie fra 1807, som har været vist i Chakoten, disse vil være egnede for opstillinger og dioramaer. Briter og civile kan fremstilles af Historexdele ligeledes i 54 mm. Der er også Gallaus 30 mm flade figurer, netop figurer lavet til begivenhederne ved København 1807.

Vi har nedsat en arbejdsgruppe/udstillingskomité, der vil koordinere de forskel-

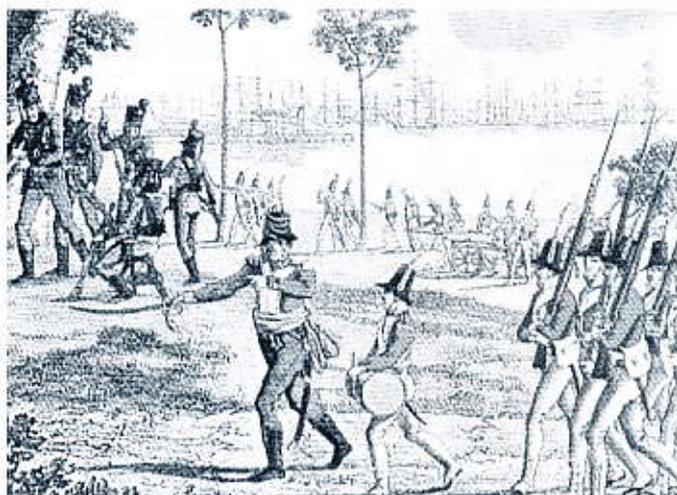

lige initiativer og hjælpe interesserede med yderligere oplysninger. Men der er plads til flere, så kom frit frem og meld dig. Arbejdskomiteén består for nuværende af Jørgen Biering, John W. Hansen, Svend Nielsen, Christian Raun, John Sjöberg og Hans Chr. Wolter, sidstnævnte er kontaktperson, se kolofon for adresse osv.

Og redaktøren hører selvfølgelig gerne om alle de artikler, som medlemmerne kunne tænke sig at levere - men skam også om artikler eller emner omkring 1807, som medlemmerne kunne tænke sig at læse og fordybe sig i.

Der er i 2007 mulighed for at bringe flere farvesider og levere et udvidet nummer specielt fokuseret på begivenhederne 1807, såfremt der kommer stof nok. Vi ved medlemmerne besidder den fornødne viden, så det er bare med at komme i gang. Så må vi se, hvorledes vi får realiseret mest muligt.

HCW

Siden sidst

John Sjöberg

Den 6. september holdt Poul Kannik foredrag om sin berømte far, Preben Kannik (1914-1967).

Et foredrag, der var imødeset med stor spænding, da Kannik igennem alle tider har været et ikon for selskabet. Det blev et foredrag som på fineste vis fangede tidsånden fra en periode lige efter krigen med godt nok trange trange kår, men hvor glæden ved leg og samtidig interessen for det militærhistoriske var det altoverskyggende.

Kannik er blandt medlemmerne kendt som medstifter af Chakoten i 1946 - med den tidstypiske og i dag ikke helt @mundrette undertitel@: *Foreningen af Tinfigursamlere og Uniformshistorikere i Danmark*. I 1966 var han endvidere også medstifter af Ordenhistorisk Selskab.

Preben Kannik var både kunstner og livskunstner i ordets bedste betydninger, uddannet som teatermaler og med stort talent for tegning og maleri. 1935 blev han tilknyttet Tojhusmuseet, hvor han i 1956 udnævntes til konservator og leder af museets uniformsafdeling.

Privat samlede han på gammelt legetøj og herunder selvfølgelig også tinfigurer og soldater af alle slags materialer, mere ud fra en kunstnerisk vinkel end alene militærhistorisk. Således fremvistes billeder af fine gamle museumsstykker og feks. af papirsoldater, som han havde erhvervet af en tysker, som under WWII var blevet tvunget til at aflevere sin samling, men så mojsommeligt havde genskabt den i papir. Og selvfølgelig vist også af smukke figurer, som Kannik selv havde skabt.

Ud over sit daglige virke var han særdeles produktiv både som forfatter og illustratør af kyndige, omfattende og stadig ikke overgåede artikler om danske uniformer,

som man kan se i ældre numre af Chakoten. I Tojhusets bog om 1864 behandler han som bekendt uniformer og udrustning med stor indsigt. Og selvfølgelig skal nævnes hans mest kendte og til utallige lande solgte og oversatte AAlverdens Uniformer i farver@. Politikens Forlags største salgssucces gennem tiderne. Poul Kannik fortalte flere gode historier om de krav, små og store uoverensstemmelser, som Politikens forlag stillede ved tilblivelsen. En detalje, som nok kun de færreste har bemærket: de uniformer, som er vist på smudsomslaget, genfindes ikke inde i bogen.

Grundet sin store viden og sin store venskreds ude og hjemme, havde Kannik opbygget et stort netværk over hele verdenen, som han plejede ivrigt og gerne leverede artikler og tegninger til. Han foretog i den anledning mange studierejser i Europa og

USA, i sidstnævnte land blev han af den berømte Mrs. Brown endog tilbudt stilling som følge af sine evner. Også forbindelserne og rejserne til Sverige og Tyskland, ikke mindst de store samlinger i Kulmbach, var talrige og omfattende.

Da lønnen ved Tojhuset var særdeles beskedent, tegnede han gerne uniformstegninger på bestilling og fremstillede derudover adskillige smukke dioramaer til flere regimenter i Danmark, men i særdeleshed til Sverige. Her blev han blandt andet tildelt *"Skanska Infanteriregiment's Hedersplaket"* med General Döbeln's portræt.

Denne plakette skænkede vor foredragsholder som @vandrepokal@ til uddeling som præmie i Chakoten B en flot og smuk gestus efter et særdeles underholdende foredrag om en af Chakotens nestorer.

„Skanska Infanteriregiment's Hedersplaket" med General Döbeln's portræt.

Et sted i Østpreussen

En rapport af Leif Christensen

Den 4. oktober holdt Ib Smith et glimrende foredrag om dioramabyggeriets ædle kunst.

Ib fortalte om det store forarbejde, han som altid havde gjort, når han havde bestemt sig for, hvad det skulle illustrere.

Ved hjælp af overheaden blev vi vist vej gennem opbygningen af et af hans flotte stykker arbejde.

Til lejligheden havde Ib valgt at belyse opbygningen af et diorama, der forestillede en tysk SKDFZ 235-4, opklaringskampvogn. Tidspunktet er april 1945. Stedet er Østpreussen.

Kampvognsmandskabet er ved at fylde frisk ammunition på - fra en parkeret Sonderanhänger 51. Den er i øvrigt bygget på en undervogn, kendt fra en 20mm flak. En lille detalje er granaterne, hvor hylstrene er af rigtig messing. Det er nemlig ikke til at ramme den helt rigtige farve, mener Ib.

Alt er, man er tilbøjelig til at sige selvfølgelig, korrekt udi mindste detalje. Det være

sig mærker, uniformer - og alt hvad der synligt - og ikke synligt. Ib synes, at der var så mange detaljer ved undervognen, at han havde givet det stakkels mandskab en opgave mere, nemlig at skifte det ene hjul. Så blev der nemlig frit udsyn ind til de mange dele, der ellers ville være skjult.

De tilstedeværende hørte om det store forarbejde der er til sådant et projekt. Alt bliver studeret og gennemarbejdet.

Selve dioramabunden er, som Ib fortrækker det, i A4 størrelse. Ikke for stort og ikke for lille. Man kan få flere ting med og samtidig fylder det ikke mere, end det kan stå på hylden.

En træplade som bund og til at gøre det ud for preussisk jord, har Ib brugt sin favorit.

En blanding af gummimuld; rester af skosåler fra en hælebar, og PVA lim (hvid trælim) blandet med lidt vand.

Hjulsporene bliver lavet med en aksel med to hjul på og "kort" igennem det endnu ikke helt storknede lag.

Det medbragte diorama blev beundrende

gransket af de tilstedeværende, og vi bliver indviet i de mange forskellige ting, man kan erhverve sig fra firmaer, der specialiserer sig i dioramatilbehør.

Det polske firma Plus sælger f.eks. løse blade i alle årstidernes farver til at stro ud eller lime på et træ. Og der er selvfølgelig en for- og en bagside på bladene med synlige årer. Utroligt gennemført. Det samme firma laver også ark med små kopier af aviser og blade. Hvis man ser godt efter, er der nede i kampvognen en udgave af bladet Signal, fra netop den præcise periode.

Der var meget mere og mange guldkorn, men dem skulle man møde op for at få, og vi der var mødt op denne efterårsaften fik en god oplevelse og blev ikke så lidt klogere.

Ib Smith har vundet mange præmier for sine dioramaer og er et forbillede for mange "amatorer". Han er nok noget af en perfektionist, hvad vi andre kan nyde gavn af.

Der skal ikke være noget at komme efter på et færdigt projekt.

Og som Ib siger; bare man selv ved, at det er korrekt, så gør det ikke noget, at det ikke er til at få øje på.

En meget inspirerende aften.

Desværre kan vi ikke vise billedet fra det omtalte diorama, men her et andet af et af Ibs dioramaer, hvor man også tydeligt ser hans fantastiske evne som detaljernes mester.

TINSOLDATEN

MILITARY-ANTIQUE
Niels Ebbesensgade 6
9000 Ålborg

TINSOLDATER
LEGO
ELASTOLIN
GL. LEGETØJ
MILITARIA
ORDNER
MEDALJER
UNIFORMER

Abningstid:

mandag - fredag 12.00 - 17.00
lørdag 10.00 - 13.00
onsdag lukket

FORHANDLING AF TRADITION

Britains, Heyde, Lineol, Brigader m.fl.
købes og sælges

Ring og spørg! På Tlf: 9813 0177

Ny redaktør

Fra 1.1.2007 har Chakoten, som det også ses i kolofonen, fået ny redaktør: Claus Mogensen
Kaktusvej 492300 København S.
tlf. 48 17 26 81
mail: editor@hobby.dk

Anvisningsalg

Lørdag den 18. november afholdtes endnu et anvisningsalg i den ganske lange række som venter forude.

Måske var lørdag ikke den rigtige dag, måske fandt diverse medlemmer ikke det udbudte interessant. Hvad årsagen end er, så var det forbavsende få, der mødte op eller bod pr. brev. Men de som mødte eller bod pr. bud gjorde alle gode køb og havde mulighed for at få udvidet samlingerne særdeles billigt.

Noget forbavsende skulle man synes i betragtning af det udbudte, som faktisk altsummen var gode ting til særdeles rimelige mindstepriser. Derudover blev der, som det også vil ske fremover, fremlagt sager, som er til gratis afhentning samt andet til ganske små priser, som det ikke kan svare sig at fore på liste. Med andre ord noget for alle; specielt hvis man gider møde op.

TS

Miniaturemilitær (se forsídens inderside)

Igen i år afholdt Militærhistorisk Selskab udstillingen Miniaturemilitær på Kasteslets 342. fødselsdag.

Det sædvanlige triumvirat - Leif Christensen, Christian Raun og Aksel Wilumsen - stod for arrangementet. Og der manglede ikke frivillige hjælpere.

Udstillingen havde fået et facelift i år, idet Christians Systue havde fremstillet duge i de Oldenburgske farver til alle borde. Chakotens udsalg af plancher, hæfter og Jubilæumsvin var rykket hen til indgangen og havde fået en baldakin med teksten "Chakotens Butik" flot malet af Leif.

Montreproblemet var stadig ikke løst trods ihærdig indsats, men vi klarede os igen i år med montre velvilligt stillet til rådighed af Danske Bank. Aksel havde hentet og med bistand af Hjemmeværnet blev den meget tunge sag haret ind i lokalet. Også stor tak til alle de andre, der slæbte ting og sager ned fra vores lokale i Hovedvagt.

Christians granatsplinter hængte ham i at bære tunge ting, men det forhindrede ham ikke i at styre opstillingen med fast hånd!

Igen i år blev gæsterne modt ved indgangen af Sjøbergs smukke model af Hovedvagt. Ca. 900 besøgende gik gennem "tælleapparatet", og de arbejdende værksteder vakte stor interesse.

H.C. Wolter viste støbetechnik. John Sjøberg og Svend Nielsen malede figurer. Kim Lee samlede fly og Christian Raun viste hvordan man modellerer figurer helt fra begyndelsen. Der var vist trin-for-trin udvik-

lingen af en figur, materialer og redskaber. Christian var selv forklædt i en fransk kam-punifrom fra Fremmedlegionens 4. regiment årgang 1958.

Udstillingen af figurer var endnu bedre end sidste år - større og om muligt af højere kvalitet - og blev behørigt studeret og beundret.

Leif Christensens store opstilling af slaget ved Gettysburg trak publikum til og Leif var igen i år passende klædt i Nordstaternes uniform, Martin Davidsens omfattende udstilling af rustninger og sværd var et stort trækplaster ligesom han fine krigs-spilsfigurer.

Takket være de mange medlemmer, der hjalp til som vagter og aflosere kunne også udstillerne få mulighed for at se de mange andre interessante arrangementer ude på Kasteslet.

Der var fodfolk og ryttere fra den amerikanske borgerkrig og unge damer i flotte kjoler. Imponerende autentisk - både uniformer og kjoler! Der var masser af musik, og der var Gardehusarerne. Stor opvisning på Kirkepladsen med formationsridning, spring og klovning af utallige kålhoveder med blanke sabler og i fuldt firspring. Jo, det var flot!

Det var lidt køligt med enkelte solstrejf, men vigtigst af alt holdt det tørt. I det hele taget en rigtig god dag.

Stor tak til alle der gav en hånd med - og til alle dem, der kom og kiggede på.

Siden sidst Napoleon

John Sjøberg

Forgangen 2. oktober diventerede overlærer Svend Nielsen os med et foredrag om den lille, store korsikaner, Napoleon.

Til mødet var vi ca. 20 medlemmer. Ærgerligt for de, der ikke var til stede; de gik glip af meget.

Bortset fra en episode efter slaget ved Waterloo, hvor Napoleons dormeuse blev kapret, blev Kejserens talrige felttog ikke berørt. Foredraget behandlede Napoleon som person, som ægtefælle, reformator, brevskriver m.m.

Der skal være skrevet ca. 200 tusinde bøger om Napoleon, og at domme efter aftenens indlæg må foredragsholderen have pløjet sig igennem adskillige af disse bøger.

De mange krige må have kostet thyre summer. Foruden udgifterne til militæret, var det indkaldte mandskab fjernet fra det civile, produktive liv. Også englændernes fastlandsblokade var følelig. På landbrugsområdet søgte han at ændre fremstilling af sukker fra dyrkning af sukkerrør til sukkerroer. Han støttede silkeindustrien, der var i hård konkurrence med fremstilling af bomuldsindustrien.

Napoleon havde mange vogne af forskellige modeller, og han tilbragte også mange

timer i disse køretøjer. Med sig havde han et alsidigt bibliotek til adspredelse, hvis han ikke arbejdede. Flere af vognene blev vist med overheadprojektor, samt som ekstra krydderi to dioramata - et med en landauer og et med den berømte dormeuse. Vognens forreste del var forlænget, så man kunne ligge udstrakt, og den indeholdt et nécessaire (et toiletmobil til vask, barbering og forrettelse af nødtoft).

Vognen blev erobret af major von Keller fra Blücher's preussiske armé ved Waterloo 1815. Majoren solgte den til England, hvor den stod i Madame Tussaud's kabinet. I 1825 odelagde en brand vognen totalt; kun nogle forvredne hjulaksler var tilbage. De blev sendt tilbage til Frankrig. Historien om dormeusen, netop da den blev kapret, blev som omtalt ledsaget af et imponerende diorama.

Et spændende og alsidigt foredrag, krydret med anekdoter og humor, og dog savner jeg forklaring på ét område: hvorfor er Napoleon så ofte portrætteret med højre hånd indenfor vesten ??

En medicinalfabrik, der har produceret flere effektive midler mod hudsvamp, har ganske vist i reklameøjemed postuleret, at Napoleon var plaget af svamp i navlen - og svamp det klor.

Figurtransport

Christian Raun

Det er altid et problem at transportere figurer når man skal til udstilling.

Papæsker og skumfiduser, køkkenrulle og hvad man ellers kan finde - og alligevel er faren for at noget går i stykker overhængende. De steder de fleste af os udstiller stiller især store krav til emballagen. Det går godt indtil man når Hovedvagten på Kastel-

let. Herfra skal de toppede brosten nok afsløre emballeringen svagheder, med mindre man tripper af sted med svøbelsesbarnet i armene.

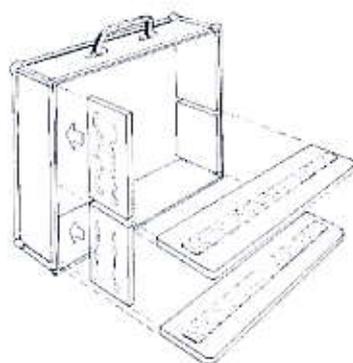
Derfor har jeg bygget en almindelig værktøjskuffert om til transportkasse.

Kufferten kan købes ret billigt i de fleste byggemarkeder. Indretningen består af 9 mm MDF plade. Systemet er egentlig en reol med løse hylder. Reolsiderne består af

flere stykker plade, der klæbes til kufferten med kontaklim eller montagelim. Afstanden mellem pladestykkerne er lidt mere end 9 mm. De danner riller som hylderne skydes ind i. Hyldernes bredde skal være den samme som det indvendige mål i kufferten så hylderne ikke kan flytte sig når kufferten er lukket.

På hylderne har jeg sat en stribe selvklæbende burrebånd (fra Stof 2000) og tilsvarende på undersiden af figurerne. Den skarpe del på hylden og den bløde del på figurerne. Det holder rigtig godt fast - derfor er det nødvendigt at hylderne kan tages ud af kufferten, så man kan vride figurerne uden at de støder ind i hinanden eller kuffertsiderne.

Jeg har prøvet at tæbe kufferten med figurer fra almindelig håndhøjde - det sker der ikke noget ved!! Taber jeg den fra ansigts-højde kan der ryge småting af enkelte figurer og en rytterfigur vil sikkert lide overlast - hvad udsætter man ikke de kære små for i videnskabens tjeneste.

Julemødet den 29. november

int?

Gennem de senere år er deltagelsen i julemødet vokset, og mødet i 2006 bekræftede tendensen: alle borde blev brugt. Stemningen var fortrinlig; mad, vin, øl, kager osv. - alt var godt.

Hans Chr. Wolter bød velkommen og hæftede sig ved, at samarbejdet med Det Kgl. Garnisonsbibliotek havde været for-

trinligt i det snart forgangne år, og at vi glæder os til at fortsætte med at holde møder i de hyggelige bibliotekslokaler, hvor vi nu også kan anvende den store biblioteks-sal, når vi bliver mange deltagende.

Wolter benyttede lejligheden til at slå til lyd for, at vi yder en spændende udstillingsindsats i 200 året for krigshandlingerne i 1807. Fem af vore trofaste

medlemmer meldte sig til at deltage i udstillingsarbejdet, og flere havde allerede gode idéer, hvordan vi kan bidrage. Det tager vi så fat på i 2007.

Også antallet af udstillede figurer blev større, end vi har set det i flere år, og variationen var inspirerende. Hertil kom, at figurerne præsenterede sig rigtig godt i det separate lokale, hvor belysningen for en gangs skyld kunne gøres velegnet. Tre danske konger og dronninger så ned over de smukke borde, og det var tydeligvis ikke let at stemme - for der var jo så meget, der fortjente anerkendelse.

Aksel Willumsen havde forberedt hele julekonkurrencen og styrede med sin afstemningskomité forløbet. Præmierne: selskabets årsvin og de meget flotte diplomer, som er tegnet af Chr. Würgler Hansen, vakte glæde, og applausen ved præmiedelingen talte sit tydelige sprog.

Der er meget at holde rede på en sådan hverdag aften, hvor vi gerne skal føle ro og nyde hyggen i fællesskabet over vores hobby. Det lykkes ikke alene gennem god planlægning, det er også nødvendigt med mange hjælpende hænder - og de var der igen i 2006.

Vinderne i Julekonkurrencen blev som følger:

Best in Show

Svend Nielsen, Napoleon uddeler ornene på Marsmarken i 1804

Figurer indtil 65 mm

1. John Sjøberg, Infanterist fra Jyske Infanteriregiment på afveje i 1809
2. Elith Hald, Polsk vinget Husar, ca. 1670
3. Claus Anderson, Egyptian Noble

Figurer over 65 mm

1. Christian Lygum, Cæsar til brest
2. Claus Anderson, Napoleon under slaget ved Eylau
3. Hans Christian Wolter, 5e Régiment de Cuirassiers, Frankrig i 1809

Dioramaer, figurgrupper, vignetter og panoramaer

1. Svend Nielsen, Napoleon uddeler ornene på Marsmarken i 1804
2. Christian Raun, Tuareger i Sahara 1906
3. Christian Lygum, De fire årstider

Chakotens Arsligur, Livgardeeskadronen 1848

1. John Sjøberg
2. John Hansen

Fra det hjemlige skatkammer

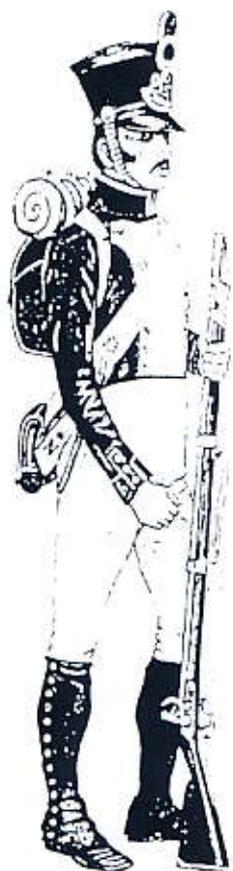
1. Hans Chr. Wolter, Slaget ved Austerlitz 2. december 1804, Frontplader til henholdsvis bjørneskindshue for 1. Garderegiment og grenaderhue for Pavlogrenaderregiment
2. Aksel Willumsen, Britiske og tyske dokumenter fra Anden Verdenskrig
3. Christian Raun, Effekter fra Fremmedlegionen

Børne/Junior kategori

1. Johanne Lygum, Påskehare og kylling
2. Mikkel Christensen, High Elvs, Warhammer
3. Johanne Lygum, Anders And

Her finder du alt til støbning af tinsoldater m.v.

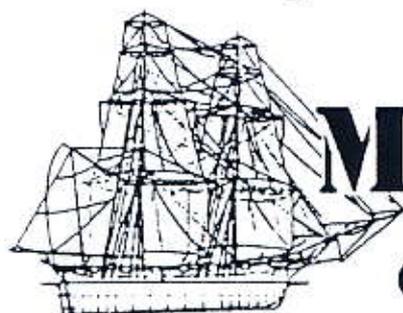

masser af forme til forskellige
soldater, fantasifigurer, skakspil
støbeskeer, tin, klemmer
og tilbehør m.m.m.

Vil du selv lave forme har
vi alt, hvad du skal bruge.
Silicone, der tåler 350 gr.
voks, modellermaterialer m.v.
- og 10.000 andre spændende
ting og sager.

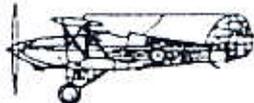
Kig på vor hjemmeside
og besøg os, når du er i

København

MODEL & HOBBY

- siden 1948

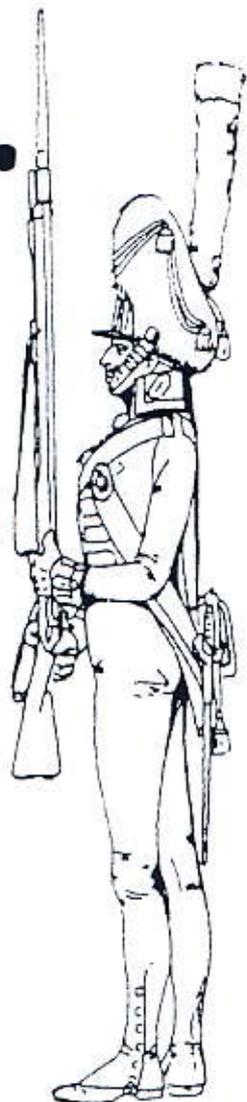
Frederiksborggade 23 - 1360 Kbhvn. K

Tlf./fax (+45) 33 14 30 10

Åbent: mandag, tirsdag, torsdag fra kl. 11 - 17,
fredag til kl. 17.30 & lørdag kl. 10 - 13

ONSDAG LUKKET

www.model-hobby.dk

Da Hauptmann Krummbein slog til i Köpenick

eller...

Når systemet er sin egen værste fjende
Berømte militære hommerter

af Jens Kristian Boll

Affæren i Köpenick, hvor småforbryderen Vilhelm Voigt - iført en til lejligheden anskaffet kaptajnsuniform - lod soldater besætte rådhuset, hvorefter han gjorde sig usynlig med kommunekassen, blev i samtiden set som eksempel på preussisk stupiditet, kadaverdisciplin og godtroenhed af værste skuffe. Betragter man affæren nøjere, må man medgive, at den geniale Voigt formåede at realisere enhver feltherres ønskedrom, at sætte sine modstandere i en situation, hvor de ikke kunne gøre andet, end hvad der tjente hans planer.

Da det er spørgsmålet, om noget militært system er beregnet til at klare en situation, hvor en udspekuleret bedrager udgiver sig

för befalingsmand, må affæren i Köpenick med god grund stå som ethvert militærs værste mareridt.

I kejser Vilhelm II's kejserrige var det den loyale presses privilegie at holde undersøgtterne orienterede om myndighedernes beslutninger og derigennem forebygge utidlig uro. Redaktoren af *Niederhorniger Zeitung* levede derfor på smukkeste vis op til dette ansvar, da han sidst på eftermiddagen 16. oktober 1906 udsendte en løbeseddel, der orienterede indbyggerne i Berlinerforstaden Köpenick om, at de besynderlige hændelser, der gik rygte om, sandelig var del af øvrighedens planer: *I eftermiddag hen mod kl. 16 ankom en kaptajn og 10 soldater til byen. De begav sig til rådhuset og meldte sig hos borgmesteren. Afdelingen havde befaling fra højeste sted om at besætte rådhuset, beslaglægge kommunekassen og at arrestere borgmester Dr. Langerhans og kommunekasserer von Wildberg. Denne or-*

dre blev straks udført. Kommunekassen er indtil videre spærret. (Det må dreje sig om alvorlige forhold, da en sådan sensationel arrestation må siges at være enestående.)

Redaktoren

Italiensk roverkomedie i Köpenick

Næppe var tryksværten på løbesedlen tor, for det viste sig, at ikke alene staden Köpenick, men kejserriget og ikke mindst den konge-kejserlige preussiske hær havde været offer for et enestående bedrageri: Officeren havde været en forklædt plattagle, der støttet af uniformens autoritet havde taget kommandoen over vagten ved Den militære Svømmeanstalt, ført den til Köpenick, ladet den returnere til hovedkvarteret i Neue Wache i Berlin i to rekvirerede droserer med Dr. Langerhans, dennes hustru, der insisterede på at dele sin mands skæbne, og von Wildberg. Ingen i hovedkvarteret havde beordret nogen aktion, endelige arrestationer i Köpenick. Generalstaben måtte konstatere, officeren havde været en bedrager, der i mellemtiden havde gjort sig usynlig med kommunekassens indhold på 4.002 mark. Redaktoren kunne udsende følgende signalement af den mand, der med så stort held havde udgivet sig for samfundets ideal: den preussiske officer:

Forbryderens signalement: 45-50 år, højde ca. 1,75 meter. Slank legemsbygning. Grå nedhangende knebelsbart og glatraget hage. Ansigtet bredt, indfaldent og blegt, det ene kæbeben fremstående. Næsen fladtrykt og benene noget udadbojede (såkaldte o-ben). Holdningen er stærkt foroverbøjet og den ene skulder er udstående, så at også skikkelsen gør indtryk af at være skæv. (K&F 356)

Havde de preussiske myndigheder gjort regning på, at menigmands berettigede harme over forbrydelsens grovhed ville føre til en hurtig opklaring, tog de fejl. Ikke alene omverdenen og ikke mindst de øvrige delstater i kejserriget morede sig, men også berlinerne tog den ukendte slyngel til deres hjerter og kaldte ham af mangel på bedre Hauptmann Krummbein.

Berliner Morgenpost konstaterede 17/10, at "en roverhistorie så eventyrligt-romantisk, at vi ellers kun kender den i knalddromer eller i det russiske revolutionskaos eller fra en italiensk roverkomedie har fyldt Köpenick med lammende forbløffelse" og at man vel nok måtte kalde den skyldige "en genial svindler".

Et par dage senere kunne boulevardbladet Vorwärts meddele, at "komediekaptajns heldedåd er på alles læber, affæren omtales med en vis skadefryd og i en sarkastisk-spottende tone, ligesom flere varieteer har lavet de første sketches over affæren,

Gußbraver Hauptmann von Köpenick,
Die Preussen hab'n dich gewaltig' dück;
Wenn's di mal erwischen, o welche Qual,
Dich schindens lebend' am Marterpfahl!

Bei uns da in Bayern, da gang's grad verkört;
Wenn das, was Du g'macht hast, hat ma niemals no g'hört!
„Freig'sprochen“, war's Urteil, das dir gebührt; —
Wenn du hast die ganz g'scheiten Preussen ang'schmiert!

Mei Ich bin der Doktor Eisenhart!
Ich bin der Hauptmann von Krummbein,
Rück' mit zehn Gardeteuten ein.
In Köpenick, aus dem Rathaus
Hol' ich den ganzen Draht heraus!

Man beklager, at den forslagne fyr kun fik lidt over 4.000 mark, og mange forudser, at han selv eller en anden energisk svindler en af de nærmeste dage trækker i generaluniform og tager kommandoen over et helt regiment."

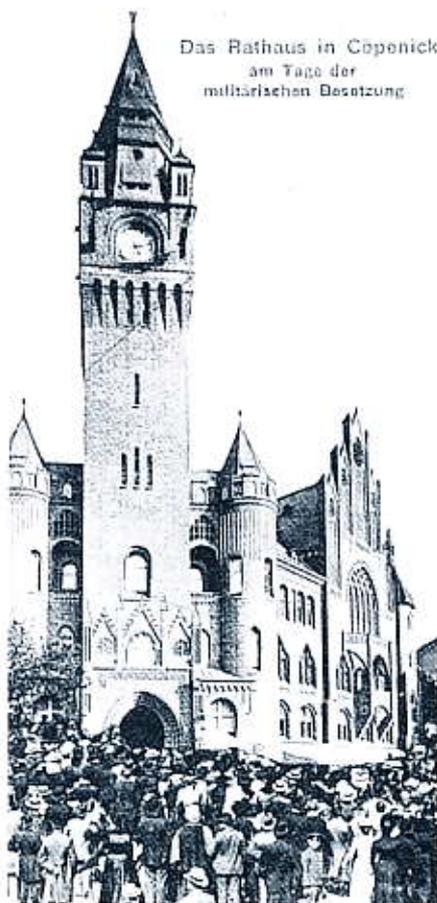
"Gefreiter, der er disponeret over Deres mandskab til et særligt hverv."

Politiets undersøgelser af begivenhederne gav indtryk af, at man havde med en mesterforbryder at gøre. Den falske kaptajn havde udnyttet det, der efter Berlins mening var verdens bedste militærmaske, mod den selv.

Den 16. oktober kl. 14 var vagten ved Militærsvommeanstalten i Plötzensee blevet afløst og i færd med at marchere tilbage til Neue Wache, da en officer i garderegimentsuniform henvendte sig til befalingsmanden, at han officeren overtog kommandoen over hans deling, og at "De skal melde på kasernen, at der efter allerhøjeste ordre er disponeret over Deres mandskab i særligt hverv." (K&F 355). Muligvis fik befalingsmanden forevist et officielt udseende dokument med kejserens navn og et imponerende segl. Over for en officer støttet af en kejserlig ordre, var enhver tøven lydighedsnægtelse grænsende til mytteri. Befalingsmanden parerede ordre, soldaterne fulgte deres nye anfører, som førte dem til skydebanen ved Tegel og der overtog den netop afløste vagt med befalingsmand. Befalingsmanden her fik ordre på at lade den samlede styrke, i alt 9 mand, lade deres geværer med skarpe skud. Hvad der end forestod, så kunne soldaterne ikke være i tvivl om, at det var alvor. Styrken marcherede nu til banegården i Puttitzstrasse, hvor det er uklart, om kaptajnen løste billet til styrken eller rekvirerede plads, men givet er det, at soldaternes følelser for den nye kommandant voksede til hengivenhed, da han med et "Hvordan er det? I har jo ikke fået noget at spise i dag?" bestilte forplejning bestående af en kop kaffe (eller et krus øl) og en polse pr. mand. Således styrket til felttogets strabadser tog styrken toget til forstaden Köpenick.

Bedrageren havde begået den genistreg at sætte menige og underordnede befalingsmænd i den umulige situation, at de kunne gøre sig skyldige i lydighedsnægtelse, hvis ikke de havde pareret ordre.

I Köpenick marcherede styrken til rådhuset, hvor den stedlige politidirektor stillede politi og gendarmmeri til kaptajnens disposition, da han blev præsenteret for et dokument og modtog ordren "Vil De være så venlig at holde alle gader til rådhuset afspærrede, indtil mit hverv er udført?" (K&F 358). Minutter senere havde en kæde af gendarmmeri afskåret rådhuset fra omverdenen. En hastigt voksende skare af for-

Rådhuset i Köpenick på den berømte dag.

bløfede borgeres reaktion indskrænkede sig til nysgerrigt at følge med i, hvad der nu ville ske. Muligvis blev telefon- og telegrafforbindelsen med Köpenick også afbrudt

"Hr. Borgmester, jeg arresterer Dem i hans majestæt kejserens navn."

Borgmesteren i Köpenick, Georg Langerhans (1870-1918) svarede næppe til de skadefro karikaturer, der blev spredt om ham i dagene efter kuppet. Hans levnedsslob viser

Köpenick. Mal. 1918. Dr. Eisehart.
Nicht Gnade kenn' ich, noch Pardon,
Drum führet Leut' die Zwei davon,
Den Bürgermeister und Rendant,
Hin nach Berlin als Arrestant!

i stedet en dygtig embedsmand, som alle fattede tillid til. Langerhans karriere afspejlede dobbeltheden i det preussiske stats-system, idet han både var juridisk doktor og reserveofficer. I 1902 var han blevet valgt ind i byrådet, allerede det følgende år blev han den daværende borgmester Gustav Bornemanns nærmeste medarbejder, og da Bornemann af helbredsgrunde trådte tilbage 1904, fandt alle, at Langerhans var den naturlige efterfølger. I Langerhans' embedsperiode blev Köpenicks vejnet, el- og vandforsyning bragt op til det moderne Berlins standard. En grumt drillesyg skæbne sørgede for, at 16. oktober blev den værste dag i den sagesløse Langerhans' liv.

I borgmesterkontoret følte borgmester Langerhans sandsynligvis Himlen falde ned, da en ham ukendt officer uden varsel trådte ind fulgt af mindst to soldater med oplantede bajonetter, gjorde honnor og foreviste borgmesteren det ovennævnte dokument med ordene "Hr. borgmester, jeg arresterer Dem i Hans Majestæt Kejserens navn."

Borgmester Langerhans blev siden spurgt, hvorfor han som gammel reserveofficer ikke havde fattet mistanke, da kaptajnen i stedet for reglementeret hjelm bar felthue, men han svarede, at han først havde troet at stå over for en galning, men "da jeg så på soldaterne med de oplantede bajonetter, ja så sagde jeg til mig selv, at der dog måske var noget om det." (K&F 405), især da de to soldater absolut ikke så ud til at være i humor til at diskutere, hvorvidt deres anfører var reglementeret klædt.

Kaptajnen beklagede høfligt, at han ikke var bemyndiget til at give borgmesteren nærmere oplysninger, men skulle føre ham til Neue Wache, dog ville han til gengæld for borgmesterens æresord som reserveofficer sende ham standsmæssigt afsted med eskorte, og borgmesterens hustru, der kom til, fik lov at ledsage sin mand. Det trostede borgmesteren, at kaptajnen også mente, at sagen ville opklares, så snart borgmesteren ankom til hovedkvarteret, og at kaptajnen lovede at varetage embedsforretningerne i hans fravær. Dernæst foretog kaptajnen i henhold til sin ordre et kasseeftersyn og forevist bøgerne underskrev kaptajnen en erklæring om, at kassen stemte. Desværre måtte han - også efter sin ordre - også sende kassereren til Neue Wache.

Når borgmester og kasserer ikke gjorde større optævelser kan det ud over den rent fysiske magtanvendelse skyldes, at de havde grund til at tro, der var udstedt en arrestordre og at en eller anden havde rettet en falsk anklage mod dem, hvorfor de så deres eneste chance i at komme til hovedkvarteret og bevise deres uskyld. Var der tale om en officer, der var blevet vanvittig, måtte all, der fjernede dem fra ham, vel være at fore-

trække. Kaptajnen lod rekvirere to droscher og sendte borgmesteren og dennes hustru og to soldater afsted med den ene, mens kassereren og en enkelt soldat fulgte i den anden drosche. Politidirektøren fik ordre om først at inddrage posterne om en halv time, hvorefter kaptajnen førte sin reducerede styrke til banegården og lod befalingsmanden føre de tilbageblevne til deres kaserne. Herefter forsvandt kaptajnen og de 4.002 mark.

I det militære hovedkvarter var der i eftermiddagens løb opstået en vis forvirring, da befalingsmanden fra det militære svømmestadion havde meddelt, han havde afgivet sin styrke til kaptajnen. Værre blev det, da en officer, der skulle undersøge sagen, heller ikke kunne finde den afløste styrke fra skydeterrænet, men havde set en patrulje gå ombord i et tog. Forvirringen blev ikke mindre, da en del af de forsvundne kommandoer indfandt sig med arrestanterne, som blev løsladt med store undskyldninger, mens militæret måtte bevæbne sig til at alarmere opdagerpolitiet.

Den ulykkelige borgmester Langerhans nedlagde sit hverv, men byens borgere og byrådet bad ham genindtræde i embedet. Situationen havde været så enestående, at deres tillid til ham og hans evner var usvækket.

"Friedrich Wilhelm Voigt er mit navn."

Havde Berlins myndigheder troet at kunne holde sagen hemmelig, blev de sorgeligt skuffet, historien om det frække kup løb verden rundt. Alle, der ikke brod sig om preussisk militarisme, gottede sig højlydt, også inden for kejserrigets grænser. I Bayern opfordrede aviserne "kaptajnen" til at flygte til Bayern og melde sig, da domstolen der efter avisens mening ikke alene ville benåde ham, men udnævne ham til overstkommanderende for karnevallet, mens han i Berlin kun kunne se frem til, at et rasende

militær ville berede ham en skæbne, man ellers kun mødte i Karl Mays indianerromaner! (wenn's di mal erwischen o welchew Qual/ Dich schinden lebendi am Marterpfahl). Andre sympatitilkendegivelser strømmede den ukendte Hauptmann Krummbein i møde.

Havde politiet troet at stå over for en international mesterforbryder, blev de sorgeligt skuffede, da en småkriminelt mente, at signalementet og hele kupet kunne minde om hans gamle cellekammerat, den trofaste

Stadtschule og nogle års realskole, men efter eget udsagn også tilegnet sig viden fra den dragonkaserne, der lå over for faderens værksted. 1863 idømte Tilsit Stadtrecht ham 14 dages fængsel for tyveri, året efter fulgte en straf på 3 måneder for et nyt tyveri. 1865 idømtes han 9 måneders fængsel og et års ærestab for "tyveri med gentagne tilbagefald." Ærestabet medførte angiveligt, han blev anset for uværdig til militærtjeneste. Denne begivenhed fik Voigt til at tænke i andre baner end simpelt tyveri, og i april

Postkort fra 1906 - som officer og som tugthuskandidat.

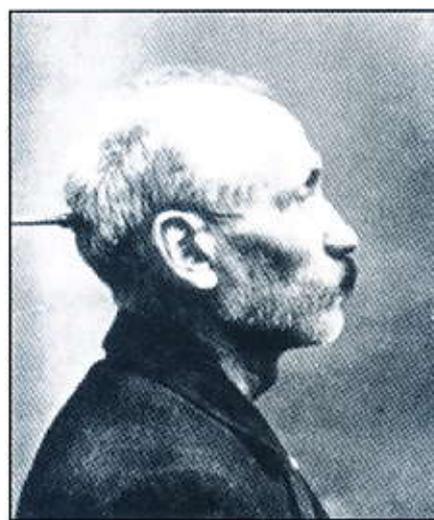
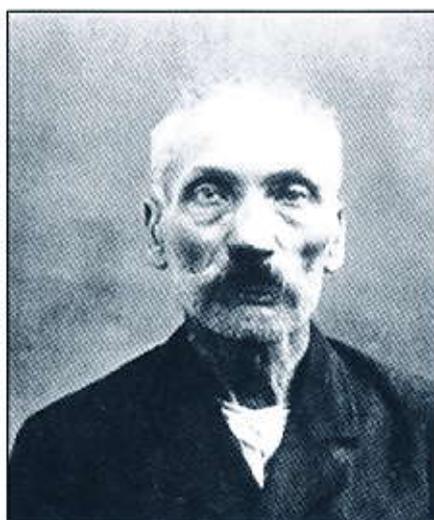
fængselskunde, skomager og bedrager Wilhelm Voigt, og robede, hvor man kunne få ham i tale. Den 26.10 om morgenen anholdt politiet Voigt i dennes logi i Langestrasse. Voigt aflagde villigt tilståelse mod at få lov at spise sin morgenmad færdig. Af kommunekassen var der 2.000 mark tilbage.

Voigts levnedsløb fik på ingen måde latteren til at forstumme: Han var den uforberedte småkriminelle, der kendte retssystemet indefra. Voigt var født 13/2 1849 i Tilsit, havde gennemført den treårige

1867 idømte Kredsretten i Preslau ham 10 års fængsel og en bøde på 1.500 thaler for dokumentfalsk. Voigt hævdede siden, at "Det var de gamle barnestregere, jeg skulle have en postanvisning og tænkte, sætter du 2 foran 1-tallet, får du 21 thaler i stedet for en", hvortil dommeren svarede, at Voigt i så fald havde bevaret sit barnesind, da han havde gentaget nummeret mindst 10 gange senere. 1889 idømte Landsretten i Posen ham et år for "alvorligt tyveri", men han blev åbenbart løsladt for tid, for allerede i

Mug shots af "forbryderen".

Generalforsamling – Lørdag den 14. april 2007 kl. 15.00

Hermed indkaldes til generalforsamling i Chakoten. Dansk Militærhistorisk Selskab lørdag den 14. april 2007 kl. 15.00. **Deltagelse i generalforsamlingen er betinget af, at der er indbetalt kontingent på kr. 300,- for 2007 på girokonto nr. 655 4873. Udfyld med fuldstændig adresse og gerne e-mail-adresse, der evt. også kan mailles til Lasse Arnold: larnold3@csc.com**

Før generalforsamlingen afholdes kl. 14.00-15.00 den årlige børs, hvor alle medlemmer er velkomne til at medbringe figurer, bøger og andre militærhistoriske effekter, som de ønsker at afhænde. Efter generalforsamlingen afholdes anvisningssalg.

Generalforsamlingen begynder kl. 15.00 og afholdes ligesom den forudgående børs og det efterfølgende anvisningssalg i Hestestalden, Kastellet, 2100 København Ø. Dagsordenen er i henhold til vedtægterne:

- Valg af dirigent.
- Bestyrelsens beretning om Selskabets aktiviteter i det forløbne år.
- Fremlæggelse af det reviderede regnskab til godkendelse.
- Fastsættelse af kontingent.
- Fremlæggelse af eventuelle forslag.
- Valg af bestyrelsesmedlemmer og suppleanter.
- Valg af revisor og revisorsuppleant.
- Eventuelt.

Jf. vedtægterne skal nærværende indkaldelse indeholde, bestyrelsens beretning, revideret årsregnskab og budget for indeværende år.

Bestyrelsens beretning

I 2006 har det nu 62-årige selskab fornyet sig ved at lægge en del af sine mødeaktiviteter i biblioteket i den gamle fæstning. Selskabet startede oprindeligt sine møder i det gamle bibliotek på Tøjhusmuseet. Nu har vi mødt meget stor gæstfrihed og velvilje i Det Kgl. Garnisonsbibliotek i Kastellet, hvor vi i det forløbne år har afholdt hovedparten af vore medlemsmøder. Lokalerne er velegnet både til foredrag og til klubaktivitet – den frie snak. Hertil kommer, at der i forbindelse med møderne er mulighed for at låne og aflevere bøger, og at atmosfæren er inspirerende for militærhistoriske sysler – også med allerede signalleret beredvillig hjælp til vore forberedelser til gennem udstillinger osv. i 2007 at markere 200-året for de dramatiske krigshandlinger på Sjælland.

Senest afholdt vi et meget vellykket julemøde for medlemmer og familier - det foregik i Hestestalden i Nordre Magasin, der er noget trangt til formålet, men hvor opfindsomhed resulterede i, at også den store mængde meget fine konkurrencefigurer kom til deres ret. På vore almindelige møder er der som altid god tilslutning til, at vi afslutter med smørrebrød, og at vi dermed får fastholdt den stil med klubliv, som mange sætter pris på.

I 2006 fik vi for femte år i træk gennemført vores *Miniaturemilitær* i Kastellet, der atter havde til formål at vise de forskellige aktiviteter, som vi går op i, og som er karakteristiske for vores selskab. Som tidligere var det opmuntrende at se, hvorledes tilslutningen til aktiv deltagelse fra medlemmerne gik helt af sig selv. Også i 2006 fik vi velvillig hjælp fra Danske Bank, der lånte os udstillingsmontrer. Selvom arrangementet ikke blev stort annonceret, modtog vi 900 – 1.000 gæster; de så de arbejdende værksteder bemandet med de hårdt arbejdende herrer Svend Nielsen, John Sjöberg og Christian Raun; Leif Christensens store Gettysburg-opstilling, Kim Lee Christensens fly samt Martin Davidsen og hans team, der viste middelalder- og renaissancevåben og udrustningsfremstilling. Gamle og nye venner dukkede op, og dialogen med gæsterne forløb fint.

Tilbuddene til medlemmerne om deltagelse i møder og andre aktiviteter fordelte sig med otte medlemsmøder, generalforsamling og julemøde. Også i 2006 afspejler aktiviteterne de brede medlemsinteresser - det være sig et hyggeligt "sludre- og efter julemøde", et større anvisningssalgsmøde, et meget vellykket møde med major Michael Mentz, der meget levende fortalte om Gardehusarregimentets Hesteskadron, Jørgen Flintholms store gennemgang af den kostbare franske Maginotlinie, mødet med Foreningen De Danske Landsoldater 1848-1864, der imponerede os med deres viden og omfattende udstyr, mødet med Poul Kannik, som fortalte om sin far Preben Kannik, dansk uniformhistories nestor, figurmødet med deltagelse af Ib Schmidt, der viste os eksempler på sin store kompetence på området, og Svend Niensens meget spændende skildring af hans interesse for Napoleon Bonaparte og det figurunivers, som Svend har skabt. Det har været rigtig gode aktiviteter med eksperter, som har leveret flot formidling inden for deres favoritområder, og udbuddet har været varieret. Men vi er altså ikke bare "foredragsfokuseret", for vores hyggelige hobbysnak under møderne fylder heldigvis rigtig meget. Ud over vores møderække i Kastellet gennemførte vi også udflugten til Forsøgscenter Lejre, der blev en flot oplevelse for de alt for få, som så nord- og sydstatene ramle sammen i regnvej - en udflugtsform, som vi vil forsøge at gentage mindst én gang om året - til foråret med udflugt til Husarmuseet.

I august mistede vi vores æresmedlem, P. Steen Jacobsen, der i adskillige år har ydet en endog meget værdifuld indsats for Selskabet - såvel som aktivt medlem som dygtig kasserer. Steen Jacobsens bo har efterladt et stort antal effekter, der vil blive sat til anvisningssalg og derved komme medlemmerne til gavn.

T. Snorrason har ønsket at fratræde fra såvel redaktør- som suppleantposten. Snorrasons fortjenester er legio og velkendte af alle; heldigvis har Snorrason lovet fortsat at være til rådighed i mulig udstrækning. Også Kim Lee Christensen har ønsket at fratræde, hvilket kan efterlade en ny bestyrelse med en noget højere gennemsnitsalder, end ønskeligt er. Kim, der blandt andet har bidraget solidt under vores Miniaturemilitærudstillinger, vil fortsat støtte os under sådanne aktiviteter.

Traditionelt har det været forbundet med vanskeligheder at skifte redaktør. Det skyldes, at redaktionsarbejdet er ganske omfattende og fordrer både en løbende og vedholdende dialog med leverandørerne af meget forskelligartede artikler og illustrationer og ikke at forglemme en solid viden om militærhistorie og figurer. Løsningen blev den meget lykkelige, at Claus Mogensen indtræder. Claus er allerede velkendt og respekteret for sin gode pen og sine artikler i *Chakoten* om militære anlæg under fremmede himmelstrøg og om figurer. Vi byder Claus rigtig meget velkommen på redaktørposten.

I 2006 har Selskabets hjemmeside, www.chakoten.dk fortsat været præget af betydelig vækst. Derfor er der fortsat al mulig god grund til at takke vores stabile web-redaktør, Kaare Myltoft, som løfter et meget trofast arbejde med at redigere siden og omsætte tanker til virkelighed og Per Finsted for omfattende hjælp hertil. Bestyrelsen anerkender de talrige gode medlemsbidrag og opfordrer medlemmerne til at udvikle nye idéer og løbende bidrage med velegnet materiale, der kan lægges ind på Selskabets side, så vi derved fortsætter med at dyrke og vise viden og kreativitet.

Figurina Danica har spurgt os, om vi vil drøfte sammenlægning/samarbejdsplaner for de to foreninger, hvortil vi har signaleret fuldstændig vilje og åbenhed, vi har inviteret men ikke hørt yderligere. Vi fortsætter gerne med at invitere vor søsterforening til deltagelse i vore anvisningssalg, julemøde, og hvor det i øvrigt kan være relevant.

Kvaliteten i vores samvær er mere betydningsfuld end et højt medlemstal, men jo bredere medlemsskaren er, desto større viden og aktivitet bliver Selskabet i stand til at præstere, og jo mindre sårbare bliver vi i alle henseender: så bestyrelsen finder fortsat, at det er en målsætning at øge medlemstallet. Åbenhed og flere åbne arrangementer à la *Miniaturemilitær* kan formentlig være med til at klare en del af udfordringen.

Bestyrelsen benytter lejligheden til at udtrykke en tak til de medlemmer, der gennem året har ydet deres bidrag til opfyldelse af Selskabets brede formål. Bestyrelsen har ikke alene kunnet sikre, at forventningerne bliver indfriet - nu som altid hviler indholdet alene på medlemmernes aktive medvirken. Der er heldigvis gode eksempler herpå, som da John Winther Hansen tilbød og gennemførte at producere Selskabets årsfigur 2006: en gardist af Livgardeeskadronen 1848, da Jens Christian Boll trak i trådene under soldaterdage og figurudstilling i Pakhuset i Den Gamle By i Århus, og hver gang Jan Meyer arrangerer udflugter til Modelbauwelt i Hamburg. Det er den slags, der er med til at skabe trivsel, kvalitet, fremdrift og fornyelse i det gamle selskab.

Chakotens regnskab for 2006 med tilhørende budget for 2007, ser således ud:

Chakotens regnskab 2006 - pr 31/12-06

DKK	Regnskab	Budget	Difference	%	Budget 2007
Indtægter:					
Kontingenter	48.172,44	65.000,00	-16.827,56	-26%	50.000
Renteindtægter	109,75	100,00	9,75	10%	100
Fondsstøtte	16.000,00	0,00	16.000,00		0
Anvisningssalg	518,00	500,00	18,00	4%	600
Salg af figurer og blad	176,83	2.500,00	-2.323,17	-93%	2.500
Annoncer	0,00	3.000,00	-3.000,00	-100%	3.000
Diverse (planchesalg)	2.263,00	500,00	1.763,00	353%	500
Indtægter i alt	67.240,02	71.600,00	-4.359,98	-6%	56.700
Udgifter:					Budget 2007
Bladproduktion	43.522,00	50.000,00	-6.478,00	-13%	40.000
Porto blad	5.323,08	9.500,00	-4.176,92	-44%	5.000
Porto	3.944,10	5.000,00	-1.055,90	-21%	4.000
Kontorartikler/tlf	364,75	1.000,00	-635,25	-64%	400
Møder	5.530,75	4.500,00	1.030,75	23%	5.000
Gebyrer	316,40	700,00	-383,60	-55%	300
Interessegrupper	0,00	1.000,00	-1.000,00	-100%	0
Kurser	0,00	1.000,00	-1.000,00	-100%	0
Julefest/præmier	3.925,10	3.000,00	925,10	31%	4.000
PR	0,00	500,00	-500,00	-100%	0
Gaver/repræsentation	2.520,95	500,00	2.020,95	404%	2.000
Udstilling 2006	1.385,75	1.000,00	385,75	39%	1.200
Diverse	483,78	500,00	-16,22	-3%	500
It- hjemmeside	1.080,00	0,00	1.080,00		1.100
Udgifter i alt	68.396,66	78.200,00	-9.803,34	-13%	63.500
Overskud/Underskud	-1.156,64	-6.600,00	5.443,36	NA	-6.800

Underskuddet på -1.157 kr. reducerer Chakotens formue.

Chakotens formue og gæld per 31. december 2006, ser således ud:

Kr.

Balance	Aktiver	Gæld og Formue	
Kassebeholdning	0	Chakotens formue	31.729,59
Indestående i bank	36.543,40	Skyldig Sikringsfond	10.979,95
Indestående på Giro	21.045,69	Skyldig Trykkeri	14.000,00
Tilgodehavender	194,00	Skyldig andet	1.073,55
Aktiver i alt	57.783,09	Gæld & Formue i alt	57.783,09

Udvikling i Chakotens formue	Kr.
Chakotens formue per 2006-01-01	32.886,23
Årets underskud	-1.156,64
Chakotens formue per 2006-12-31	31.729,59

Forslag fra bestyrelsen

Kontingent

Bestyrelsen foreslår, at kontingentet for 2008 fastsættes uændret.

Forslag

Der er ikke modtaget forslag, som ønskes behandlet på generalforsamlingen.

Valg

Bestyrelsen foreslår valg af Hans Chr. Wolter som præsident. Bestyrelsen foreslår til bestyrelsen valg af Aksel Willumsen, Christian Raun, Claus Mogensen, Lasse Arnold og Leif Christensen. Bestyrelsen foreslår til suppleanter valg af Claus Andersson og Jørgen Kofoed Larsen. Bestyrelsen foreslår valg af Henning Bjerg Karstensen som revisor, og gør opmærksom på, at der også skal vælges revisorsuppleant.

Bestyrelsen finder, at alle er meget velkomne til at stille op eller til at foreslå andre opstillet. Initiativer, der medvirker, til at Chakoten forbliver et levende og varieret Selskab, er meget velkomne.

Børs kl. 14.00-15.00

Her åbner Chakotens store årlige børs i Hestestalden, Kastellet

Gå ikke glip af årets mulighed for at købe nyt fra andre medlemmer og for selv at få afsat effekter, der kan glæde andre medlemmer.

Kom og få en god snak med andre medlemmer på denne lørdag. Børsen er også en naturlig opvarmning til Generalforsamlingen, hvor der er god anledning til at give udtryk for medlemsinteresser. Der er øl og vand til de sædvanlige populære priser og gratis kaffe.

HUSK: Girokort

januar det følgende år gav samme ret ham en måneds fængsel for "intellektuel forfalskelse af meddelelser". Februar 1891 idømte Landsretten i Gnesen Voigt 15 års tugthus med 10 års arrest og polititilsyn efter løsladelsen for alvorligt tyveri. Han blev løsladt i februar 1906 og nåede at ernære sig som skomagersvend i Wismar i tre måneder, inden myndighederne for en sikkerheds skyld adviste ham. Voigt slog sig nu ned i Berlin og fik arbejde, men fik så i august at vide, at han også var ønsket i Berlin uden han af den grund forlod byen. I stedet fik han planen til sit store kup og skaffede sig ved indkøb hos forskellige marskandisere en brugelig officersuniform.

"Kun gud ved, om jeg forlader fangehullet i levende live."

Allerede i varetagtsarresten modtog Voigt konkrete sympatitilkendegivelser fra hele verden. Journalister kunne fortælle, at fængslet formentlig druknede i tilsendte flasker, madvarer, opmuntrende breve og pengegaver. Flaskerne måtte han som arrestant ikke modtage, pressen undrede sig over, hvor de blev af, men mente, at der var kommet nok til at hele det bedragne garderegiment kunne køle deres harme ved at drikke hans skål og mere til. Af madvarerne fik han lov at tage, hvad han ønskede, og pengegaverne blev med preussisk grundighed indsat på en konto til hans løsladelse.

Retssagen fandt sted under stor mediebevågenhed, hele 40 pressekort blev udstedt til det internationale pressekorps. Dommer var Landsretsdirktor Dietz, der skuffede alle, som havde forventet en rødglødende preusser på dommersæde. I stedet for at være brysk eller fordømmende lod Dietz at more sig over sagen og nære en vis beundring for den berømte anklagedes frækhed. Dietz formanede sagens parter til at tænke på rettens værdighed: *"Tal kun sandhed. I denne sal er al sensation ilde anbragt."* (K&F 403). Dommerens forekommende holdning over for Voigt skyldtes muligvis, at den preussiske hær scorede endnu et selvmål, da den til begejstring for tilskuerne og det internationale pressekorps lod de ni gardister møde op som vidner *"feltmessigt udrustede med geværer og bajonetter marcherer (de) ind i salen med en applomb. Som næppe har stået tilbage for den, hvormed de samme soldater for seks uger siden "besatte" Köpenicks rådhus."* (K&F 403). Alle øvrige i retsbygningen brast uvilkårligt i latter.

Voigt forte sig godt frem i retten, han undskyldte over for Langerhans de besværligheder, han havde påført ham, og hvad angik soldaternes bryske adfærd over for borgmesteren, beklagede han, at borgmesteren ikke havde gjort ham opmærksom på det, for *"så skulle jeg rigtignok have lært*

de fyre hoffighed." Dietz medgav, at forvisningerne af Voigt næppe var juridisk holdbare, men stillede sig skeptisk, da Voigt forklarede, han kun havde besat rådhuset for at skaffe sig et dokument, så han kunne foregive at have været i hæren og dermed lettere få sig et arbejde. Havde det været Voigts eneste formål, hvorfor var der da så

Statue uden for Radhuset idag.

stort et svind i den bortførte kommunkasse? Voigt mente, en del af ansvaret måtte ligge på den anonyme droskekusk, der fra Berlins banegård havde kørt ham i kaptajnsuniform til ekviperingshandler Hofman i Friedrichsstrasse, for der betaler man tre gange for varerne som andre steder!

Voigt blev idømt fire års fængsel og vakte publikums medlidt med sine udbrud, at kun Gud vidste, om han forlod cellen i live. Stillet over for den offentlige meningspres og i håbet om at få sluttet affæren valgte Wilhelm II at lade Voigt løslade fra Haftanstalt Berlin-Tegel, da halvdelen af straffen var udstået.

Den initiativrige Voigt knuste ethvert håb

om at få affæren skrevet i glemmebogen. Ikke fire dage efter sin løsladelse optrådte han i Passagen Panoptikon på Unter Den Linden, hvor han signerede fotografier. Politimesteren forbød ham at optræde, kun for at opdage, at politimestrene i Dresden og München for slet ikke at tale om politimestrene i Det Østrig-Ungarske Kejserrige på

ingen måde delte deres berlin-ske embedsbroders betænkeligheder. Voigt begyndte et særdeles indbringende triumftog over Europas og Amerikas scenegulve. Under sin Englandsturne 1910 måtte han selvfølgelig stå model for Madame Tussauds bedste modeller, og da han i 1909 udgav sin selvbiografi: *"Wie ich Hauptmann von Köpenick wurde. Meine Lebensbild"*, var hans forfatterindtægter også sikrede. Voigt fik samme år først opholdsret og siden statsborgerskab i Luxembourg, hvor han døde i 1922 og blev stedt til hvile på Liebfrauenfriedhof.

Historien om Voigts gravsted blev næsten lige så eventyrlig som hans liv. 1942 udløb den betalte leje, men en anonym stillede med 4.000 mark og forlængede det 30 år (muligvis var det en klog disposition, da den nazistiske besættelsesmagt næppe ville påskønne denne hyldest til manden, der gjorde militarismen til grin). 1961 forlængede Sarrasani Cirkus gravstedsfristen med 15 år og anbragte en humoristisk gravsten forment som en bister herre med overskiæg. 1975 valgte staden Luxembourg og Europaparlamentet at forlænge gravstedsfristen uendeligt, idet stenen blev erstattet med en ny sten forment som en pikkellue.

Byen Köpenick har tilgivet Voigt, ja i 1996 lod man kunstneren Spartak Babajan skabe en bronzestatue af Voigt, gengivet, da han i fuld uniform træder ned ad rådhus-trappen, og hundredåret vil blive fejret med parader og festspil for manden, der på sin egne måde indskrev Köpenick i verdenshistorien.

Og hvad skete der med Georg Langerhans?

Retssagen havde givet Georg Langerhans mulighed for at fortælle sin version af historien, og han opnåede en vis anerkendelse og respekt ved sin optræden i retten. Köpe-

nicks borgere insisterede på, han fortsatte sin embedsperiode ud. Heller ikke hæren nærede tvivl om hans evner. Under Første Verdenskrig blev han i 1915 indkaldt og fremmet til oberstløjtnant ved infanteriet og fungerede som kejserlig militærborgmester i det okkuperede Lomza i Polen. I hans fravær genvalgte borgerne ham for en ny 12-års periode med 100 %. Imidlertid pådrog Langerhans sig lungebetændelse og døde, inden han nåede at se det kejserrige, han havde tjent, gå i graven.

Noter:

1. Skal man finde en ansvarlig for affæren, må det nærmest blive den lokale politichef i Köpenick, som beredvilligt stillede sit mandskab til Voigts rådighed. Almindeligvis reagerer enhver politienhed yderst brysk, hvis andre enheder optræder på deres jagtmark.
2. Forfatteren Carl Zuckmaier gjorde i sin tragikomedie *Der Hauptmann von Köpenick. Ein deutsches Märchen* (1930), tv-udgaver 1960 og 1997, arrestabel og den manglende militærtjeneste til drivkraften i Voigts kup, da han kun med en attest om overstøet militærtjeneste kunne få ansættelse og et borgerligt liv. Zuckmaier gav så affæren den tragikomiske pointe, at rådhuset i Köpenick ikke var bemyndiget til at udstede det pågældende dokument.
3. Mens virkelighedens Voigt anskaffede uniformstykkerne fra forskellige marskandisere, digtede Zuckmaier en tragikomisk forhistorie, hvor en ubeldig officer tvinges til at tage sin afsked og hans kasserede

Original uniform som den "kaptajnen" bar på dagen.

Postkort fra Bayern, hvor man rigtig morede sig over preusserne. (postkort 4)

Schuasta! Edler Pechverschmierer! Schneid'ger Soldatenführer!

Was Du gemacht in Köpenick, War Dein bestes — Meisterstück!

uniform ender hos en marskandiser, netop som Voigt i sin søgen efter en identitet kommer forbi.

4. Mens Zuckmaier lod Voigts jagt på en identitet være omdrejningspunkt, kom den historiske Voigt først i tanker om dette formlidende argument under retssagen.

Kilder:

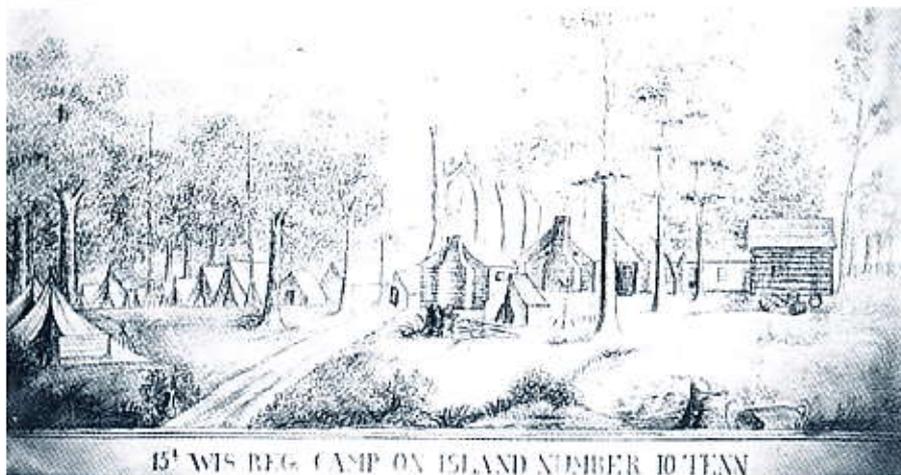
Krig & Fred. Supplement til Illustreret Familiejournal, pris 5 euro. Numrene 44, 45 og 50, 1966.
 hjemmesiderne Der Hauptmann von Köpenick (http://www.koepenickia.de/3_oeffentl.htm)
 og Berlin: 100 Jahre Hauptmann von Köpenick (<http://www.100jahrekoepenick.de/>)

Ole Dahl

Island No 10 lå i Mississippi floden, men er senere skyllet helt væk. Denne tegning er del af en serie lavet af Dahl under krigen. Tegning lavet af menig Ole R. Dahl, company H, senere 1st. Lieutenant i Co.B. Dahl var født 19 juli 1817 på gården Boifod, Kristiansund, Norge. Dod 1882 i Chippewa Falls, Wisconsin. Han emigrerede til Amerika i 1854.

Billedet tilhører State Historical Society of Wisconsin

15th WIS REG. CAMP ON ISLAND NUMBER 10 TENN

Observationsballonerne i Den Amerikanske Borgerkrig

af Leif Christensen

Brugen af balloner til observation strækker sig tilbage til 1790'erne, men Den Amerikanske Borgerkrig var det første gang, hvor de blev brugt hovedsagelig til militære formål. Ved krigens udbrud var Thaddeus Lowe autoriseret til at udvikle et aeronautisk korps; han byggede fem balloner, som skulle bruges under "The Peninsular Campaign" (note 1) og derefter.

Mange videnskabsmænd, opfindere, igangsættere og andre "crackpots", håbede at få regeringens interesse. Andre ballonskipper søgte præsidentens gunst, men Lowe var den eneste, der vandt hans tillid.

Den 17. juni 1861 steg Lowe, sammen med repræsentanter fra Det Amerikanske Telegraf Kompagni, op over Washington og telegraferede fra 500 fod følgende besked ned til Præsident Lincoln:

*Balloon Enterprise in the Air
To His Excellency, Abraham Lincoln
President of the United States*

Dear Sir:

From this point of observation we command an extent of our country nearly fifty miles in diameter.

I have the pleasure of sending you this first telegram ever dispatched from an aerial station, and acknowledging indebtedness to your encouragement for the opportunity of demonstrating the availability of the science and aeronautics in the service of the country.

*I am, Your Excellency's obedient servant,
T.S.C. Lowe*

Her følger en fortælling af Professor Thaddeus Sobieski Constantine Lowe (Født 20. august 1832 - død 16. januar 1913)

"Det var under en midnatsobservation med en af mine balloner, at jeg var i stand til at opdage, at befæstningerne ved Yorktown var ved at blive evakueret. På min henstil-

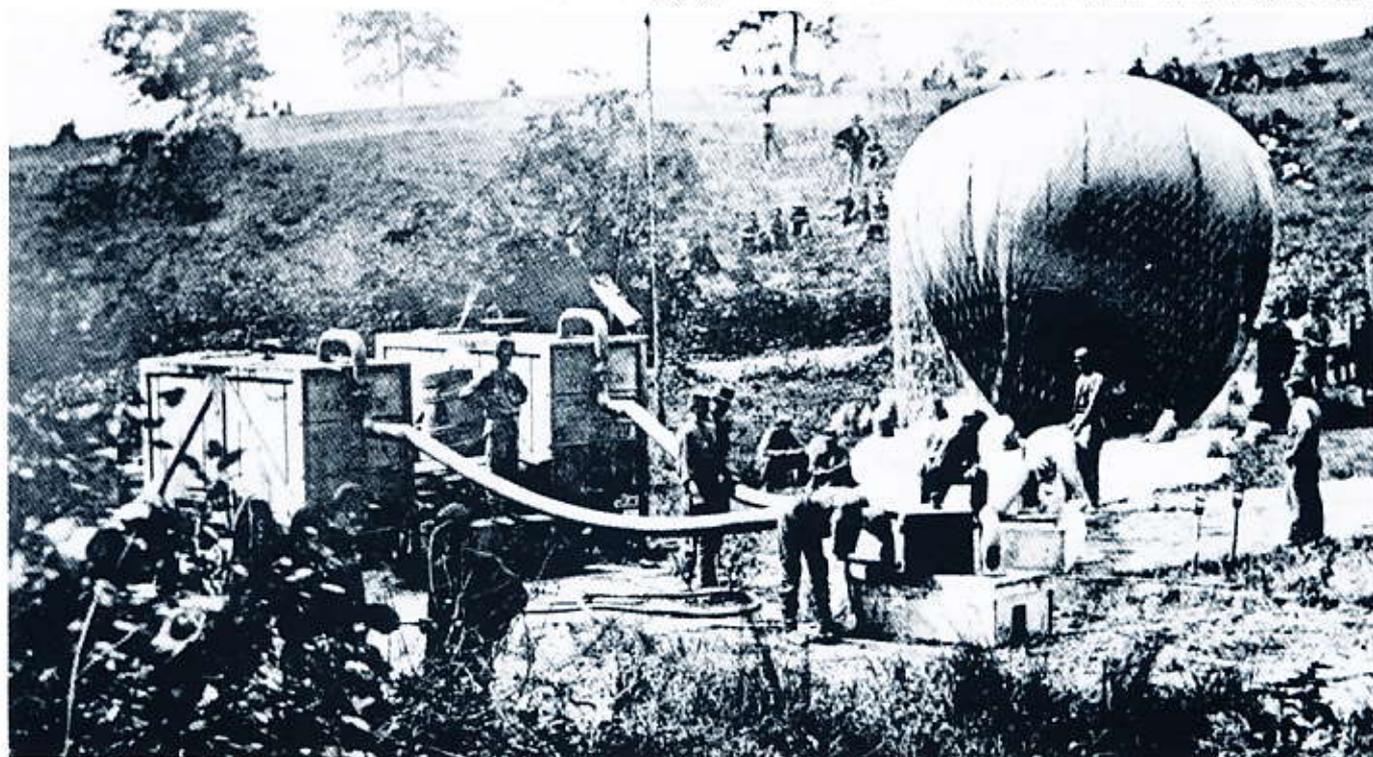
ling gjorde general Heintzelman en tur op med mig for at bekræfte ægtheden i min opdagelse. Den store fæstning var oplyst af lejrål, og der herskede stor aktivitet, som ikke var synlig undtaget fra ballon.

Forst var generalen forvirret over at der var flere vogne der kørte ind i fortet end der kørte ud, men da jeg gjorde ham opmær-

som på, at de indgående vogne var lettere og bevægede sig hurtigere (deres hjul var synlige, hver gang nar de passerede et bål), mens de tidgaende vogne var tungt lastet og bevægede sig langsomt, var der ikke længere tvivl om sydstaternes hensigt. General Heintzelman fulgte mig til general McClellan's hovedkvarter for en konsultation, hvor jeg, med hjælpere, vækkede andre roligt sovende korpschefer, så de kunne sætte vores store hær i bevægelse i de tidlige morgentimer. Vi kunne så overraske sydstaterne ved Williamsburg, en nem dagsmarch forbi Yorktown på vejen til Richmond.

Skydningen dagen for var startet tidligt om morgenen og fortsat til morkets frembrud, hver en kanon i fæstningen blev vendt mod ballonen, og næste morgen stadig pegede de stadig opad, i håb om at kunne forhindre os på en eller anden måde i at genere dem ved at overvåge deres bevægelser. Det sidste skud, aflyret da det blev mørkt, ramte i general Heintzelmans lejr og ødelagde fuldstændigt hans telegrafstelt og -instrumenter. Operatoren var umiddelbart forinden gået for at aflevere en besked. Generalen og jeg sad sammen og diskuterede de mulige årsager for den usædvanlige anstrengelse for at ødelægge ballonen, da vi begge blev dækket, af hvad der føltes som flere tons af jord, som en indkommende 12 tommeres granat smed op.

Heldigvis eksploderede den ikke. Jeg foreslog, at vi næste morgen skulle flytte ballonen, for på den måde at trække fjen-

300px Gas-generator. Billederne viser apparaturet i brug. Med to af hydrogengasgeneratorerne designet til at fylde ballonerne ved slagmarken.

dens ild væk i en anden retning. Generalen sagde dog, han kunne stå for mosten, hvis jeg kunne. På den anden side ville han gerne have mig i nærheden, da han syntes om, at kunne tage turen op med mig ind imellem. Han fortalte mig, at hvis jeg var imponeret af synet af alle de store kanoner koncentreret om en mand, så var det intet sammenlignet med det syn, der ville være næste dag, når vores store morterbatterier ville åbne ild mod fæstningsværkerne, som General McClellan forventede det.

Jeg kunne forstå, at jeg ikke ville være til stor hjælp ved Williamsburg med begge hære skjult i de store skove. Derfor, lige inden slaget, sendte General McClellan ordre om, at jeg skulle tage hele mit udstyr, inklusive alle ballonerne, gasgeneratorer, båden til ballonerne (note 2) og dampkutteren, og sejle op af Pamunkey floden til jeg nåede White House og broen, der krydser den historiske flod. Der skulle jeg mødes med hæren, som ville være nået dertil samtidig.

Jeg fulgte ordren og startede tidligt næste morgen, passerede de store befæstninger lavet af bomuldsbatter ved Yorkfloden, og snart var jeg inde i den lidt snørklede, men nemt farbare Pamunkey flod. Ind imellem tog jeg ballonen op for at udforske det omkringliggende område. Ude over området bag Pamunkeyfloddalen, så jeg bagtroppe af sydstatshæren på retræte. Jeg kunne forstå, at vores hær ikke var nået så langt som beregnet, og nu og da så jeg enkelte af vore spejdere til hest på bakkerne. Jeg indså min hjælpeløse situation uden min kanonbåd, Coeur de Lion, som havde tjent mig så godt det sidste år på Potomac, Chesapeake og Yorkfloderne. Da jeg ikke mente at få brug for den, havde jeg overgivet den til at assistere kommandør Wilkes i bombardementet af Fort Darling på Jamesfloden. Så alt hvad jeg havde, var ballonbåden og dampkutteren, halvanden hundrede mænd med musketter, et stort antal vogne og gasgeneratorerne til tre selvstændige ballonhold. Min ballonbåd var næsten identisk med vores første lille Monitor og på samme størrelse. Så med flaget sat i stævnen kunne den forveksles med et krigsskib. Jeg tror, det reddede vores enhed, for hvis der var noget sydstaterne frygtede på det tidspunkt, var det panserskibet Monitor.

Ved White House tog jeg sammen med General Stoneman en tur op. Efter at have udvundet hydrogen fra en lille dam, gav det efter én times tid nok til vi begge kunne nå højt nok op til at se ind af vinduerne i Richmond og området omkring byen. Vi så, hvad der var tilbage af tropperne fra York, som nu havde slået lejr omkring byen.

Min sygdom ved Malvern Hill havde forhindret mig i at rapportere til hovedkvarteret indtil hæren nåede Antietam. De ansvarlige for al transporten i Washington tog alle

Professor Thaddeus Sobieski Constantine Low

mine vogne og heste og efterlod min styrke uden transportmuligheder. Konsekvensen var, at jeg ikke kunne fuldføre nogen opgave her, men i det øjeblik general McClellan så mig, udtrykte han sin medfølelse over, at jeg havde været så syg, og at han ikke desværre ikke havde haft udbytte af min hjælp. For, som han sagde det: hvis han havde haft de rette informationer, kunne han have forhindre en stor del af forsyningerne og artilleriet i at krydse Potomacfloden tilbage, og derved kunne have slået til med større styrke mod fjenden. Jeg forklarede ham, hvorfor jeg ikke havde kunnet hjælpe, og det overraskede ikke generalen, for som han sagde: alt var blevet gjort for at genere ham, men han måtte stadig udføre sig pligt uden hensyn til besværlighederne.

Da jeg spurgte, om jeg skulle følge ledsage ham over floden i jagten på Lee, svarede han, at han skulle sørge for, at jeg fik mine forsyninger med det samme. Tropperne var dog i så dårlig stand efter lange marcher, næsten på bare fødder og ikke i form til at fortsætte for end de havde fået sko og anden udrustning.

Uden den viden der blev tilgængelig ved midnatsobservationen tidligere, nævnt, ville

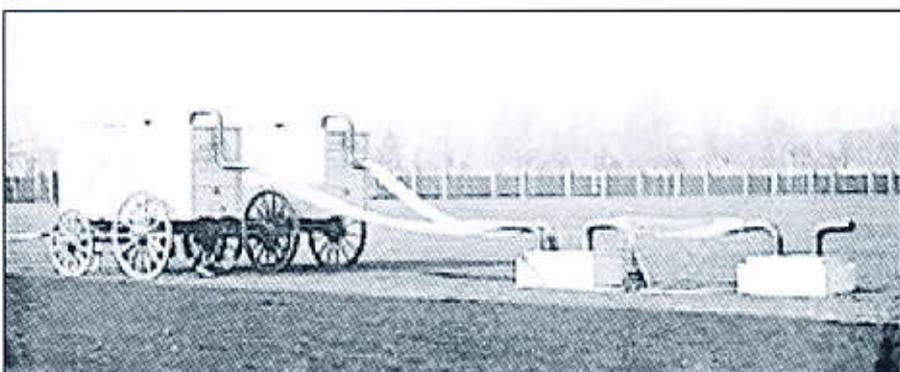
der ikke have været et slag ved Williamsburg, og McClellan ville have mistet muligheden for sejr. Vigtigheden er aldrig blevet tilborlig anerkendt. Sydstaterne ville have været sluppet væk med deres forsyninger og ammunition uden besvær. Det var også den observation, der gav de primære oplysninger, som reddede unionshæren i slaget ved Fair Oaks.

Da jeg havde Richmond inden for synsvidde, kunne jeg observere, hvor det bedste sted ville være at krydse Chickahominyfloden. Stedet jeg valgte var der Grapevine, eller Sumnerbroen, blev bygget over strømmen. Mechanicsville var stedet tættest på Richmond, kun omkring fire miles fra hovedstaden, men der ville vi konfronteres med sydstaternes styrke der samlede, og i øvrigt det eneste sted der var nævneværdigt befæstet med skyttegrave og jordvolde. Jeg etablerede en aeronautisk lejr, hvor jeg kunne bedst foretage beregninger af sydstaternes styrke og holde øje med bevægelser. Min hovedlejr og personlige opholdssted var ved Games Hill med udsigt til broen, hvor hæren ville passere.

Da broen var bygget færdig, havde omkring halvdelen af hæren krydset over til Richmondsiden, resten blev for en tid for at beskytte vores forsyninger og jernbanefaciliteter. I mellemtiden var sydstaternes lejr omkring Richmond vokset sig større dag for dag.

Mine nat- og dagobservationer overbeviste mig i, at med den store hær, der var omkring Richmond, havde vi forpasset chancen til den sejr, der i en kort tid var inden for rækkevidde. I mellemtiden blev der gjort desperate forsøg fra rebellerens side på at odelægge min ballon ved Mechanicsville for at forhindre mig i at overvåge deres bevægelser.

På et tidspunkt præsterede de, skjult, at samle tolv af deres bedste riflede kanoner, og under min tidlige morgenobservation åbnede alle tolv på kort afstand ild samtidigt. Nogle af granaterne passerede igennem rigningen på ballonen, og næsten alle eksploderede ikke mere end to hundrede fod under mig. Det viste, at de igennem spioner

Gasgeneratorerne opstillet til inspektion

havde min placering perfekt. Jeg ændrede min placering, og de kom aldrig mere så tæt på at odelægge ballonen eller tilfangetage mig.

Jeg folte, at det var vigtigt at foretage disse grundige observationer den nat, på det sted jeg gjorde. De store lejre ved Richmond var spækket med lejrballer. Jeg havde på det tidspunkt fået så meget erfaring, at jeg vidste, hvad det betød, nemlig at de tilberedte rationer for en flytning. Jeg vidste, at denne bevægelse ville betyde et angreb mod de af vores styrker, der var kommet over floden. Ved daggry næste morgen, d. 31. maj, tog jeg endnu en tur op og fortsatte til solen havde oplyst vejene dernede. Atmosfæren var helt klar. Jeg vidste præcis, hvor jeg skulle se efter deres marchrute, og fik snart øje på én, så to, så tre rækker af tropper med artilleri og ammunitionsvogne, der bevægede sig mod positionen okkuperet af general Heintzelman's.

Al denne information blev givet videre til oberstbefalende. Da han hørte min rapport, at styrkerne, der arbejdede i begge broens ender, var for små til at færdiggøre arbejdet den morgen, sendte han flere mænd til.

Jeg brugte ballonen "Washington" ved Mechanicsville til observationer, indtil de føderale styrker var fire, fem miles fra vore linier. Jeg telegraferede min assistent, at

han skulle fylde den store ballon "Intrepid", i tilfælde af at der skulle ske noget med en af ballonerne. Ordren blev hurtigt udført, og jeg tog en seks miles ridetur til min lejr på Gaines Hill, hvor jeg lavede en observation fra ballonen "Constitution". Jeg fandt det nødvendigt at gå op i dobbelt højde, af hvad der normalt blev brugt, for at kunne se ud over skovene og bakkerne og gøre observationer af både vore egne og sydstaternes styrker.

For at bære mit telegrafudstyr, wirer og kabler til denne højere opstigning, viste lofteevnen sig hos "Constitution" sig at være for svag. Det var da, jeg lagde hjernen i blod for at for at spare en time, som var den mest vigtige time under hele min militære tjeneste. Jeg så, hvordan de to hære kom nærmere og nærmere hinanden, der var ingen tid at spille. Med ét gik der et lys op for mig, jeg skulle tage den ekstra gas, jeg behøvede, fra den mindre ballon, Constitution, over i Intrepid. Jeg ville på den vis spare en times tid, og for os ville den time være én million dollar værd i minuttet. Men hvordan kunne jeg rigge forbindelsen til, mellem ballonerne? Jeg brød min hjerne med, hvordan det skulle gøres på så kort tid, som jeg havde, indtil jeg kastede et blik ned og så en 10 tommer lejrkedel, som i det samme gav mig nøglen til situationen. Jeg beordrede bunden skåret ud af kedlen, fik

afmonteret Intrepid fra gas-generatorapparatet og Constitution bragt ned af bakken. I løbet af fem seks minutter blev forbindelsen mellem begge balloner etableret ved brug af kedlen og gassen i Constitution transporteret over i Intrepid.

Umiddelbart efter gjorde jeg en observation fra stor højde og skrev min mest vigtige besked til oberstbefalende general på vejen ned. Jeg dikterede den derefter til min bedste telegrafoperator. Efter dette blev telegrafkablet og -instrumenterne brugt nærmest uafbrudt i den store højde og blev der oppe næsten konstant under slaget, kablerne nærmest glødende af informationer.

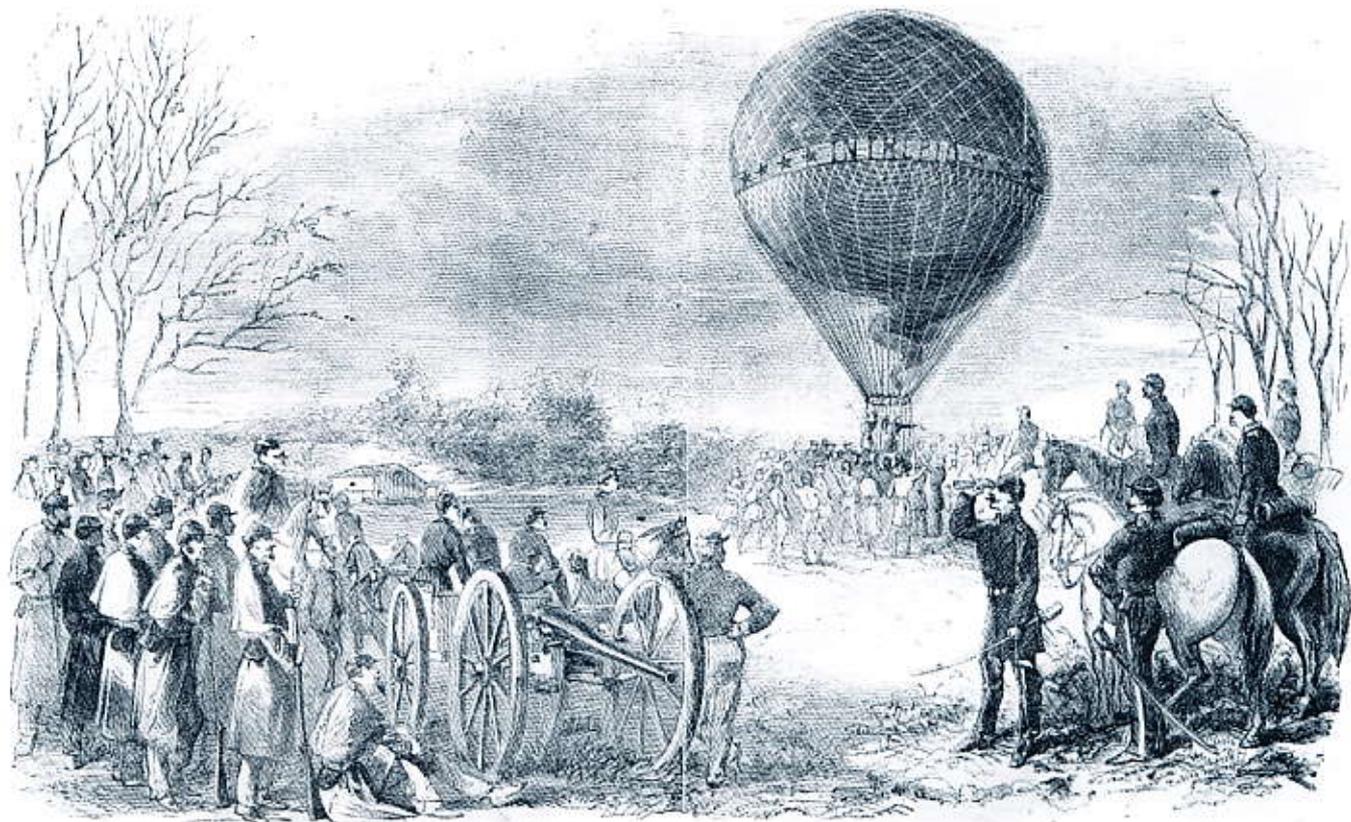
Sydstaternes fortropper kom snart i kontakt med vores forposter, og man kunne tydeligt se deres nøje tilrettede plan.

De havde samlet hovedparten af deres artilleri og tropper, ikke bare med hensigt at afskære os fra vore forsyninger, men også at forhindre vores hovedstyrke i at krydse floden og mødes med Heintzelman.

Mens jeg rapporterede sydstaternes bevægelser, kunne jeg se vores hær sætte ind for at stoppe deres planer.

Klokken ca. tolv var hærene i fuldt engagement over hele linien. Vores holdt ikke bare deres stilling, men slog fjenden tilbage på hans svageste steder.

Det var det mest nervepirrende, jeg endnu havde oplevet, at overvære et voldsomt slag

PROFESSOR LOWE MAKING A BALLOON ASCENSION ON A RECONNOITRING EXPEDITION TO VIENNA. SKETCHED BY OUR SPECIAL ARTIST.

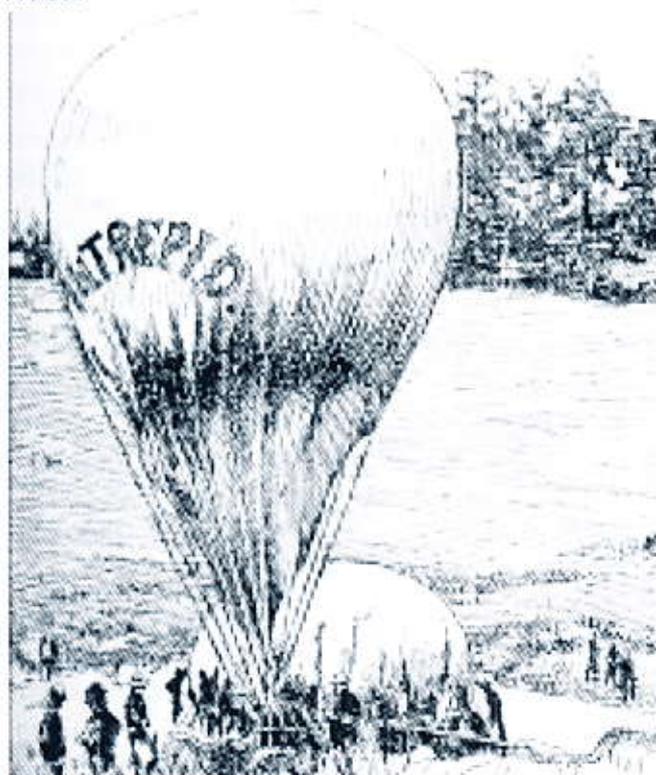
HARPER'S WEEKLY, - [DECEMBER 14, 1861

i flere timer, ventende på, at broen der forbandt de to hærafdelinger, blev færdig.

Heldigvis lykkedes det, og vores første forstærkninger, under general Sumner, kunne krydse floden klokken fire efterfulgt af ammunitionsvogene.

Steamer George Washington Det første hangarskib i verden

Lowe ombord i Intrepid ved Fair Oaks. Lowe var den første der i Amerika der tog fotografier fra en ballon.

Sydstaternes ballon

Det var på det tidspunkt, at sydstaternes første og eneste ballon blev brugt under krigen. Ballonen, som jeg senere erobrede, blev beskrevet af general Longstreet som følger: "Det vil være af interesse i studiet om udfaldet (af Krigen) at beskrive en begivenhed, der illustrerer

hvor presset Konfederationen var allerede så tidligt som i 1862.

Unionen havde brugt balloner til at udforske vores positioner, og vi kunne se misundeligt til deres vidunderlige observationer, mens de drev af sted hen over himlen, ude af vore våbens rækkevidde. Vi længtes efter egne balloner, som på grund af vores ringe økonomi ikke var muligt. Da kom der et genialt forslag frem, og det lod på, at vi skulle sende besked ud og samle silkekjoler i sydstaterne og derudaf lave en ballon. Det blev gjort, og vi kunne snart se et kæmpe patchwork i alskens farver stå klart til brug under "The Seven Days Campaign".

Vi havde kun gas ét sted, og det var i Richmond, så den blev fyldt der og tøjet forsvarligt til et lokomotiv, der kørte ned af York River Railroad til det sted, vi ønskede at sende den op. En dag var den på en flodbåd ned af James River, da tidevandet skiftede og efterlod fartøjet og ballonen på grund. The Federals (nordstaterne) erobrede den og dermed det sidste silketøj i Konfederationen. Denne fangst var det værste trick i krigen, og det har jeg aldrig har tilgivet."

Her fortælles om General Fitz John Porter's møde med sydstaterne - set fra en ballon.

Den 11. april 1862 klokken fem om efter-

Fitz John Porter

middagen skete en underholdende og spændende begivenhed i vores lejr.

Den overstbefalende havde udnævnt sin personlige og fortrolige ven, general Fitz Porter til at stå for belejringen af Yorktown. Porter var en høflig militaristisk gentleman fra New Hampshire, som havde været i hæren siden sin tidlige ungdom.

Han kæmpede i den Mexicanske Krig, hvor han blev forfremmet tre gange og såret alvorligt. Han var nu fyrrer år, attraktiv, entusiastisk, ambitiøs og populær. Han havde ofte kontakt til Lowe og lærte at stige op alene med ballon. En dag tog han tre ture og endte med at føle sig lige så godt tilpas og sikker oppe i luften som på jorden. Det er unødvendigt at nævne, at han blev skodesløs, og på denne morgen smuttede han ind i kurven, og beordrede kablet til at blive kørt ud med største fart.

Jeg så med nogen overraskelse, at assistenterne sendte den store lærredsballon op med blot ét reb fastgjort. Den enorme pose var kun delvis fyldt, og de løse folder åbnede og lukkede sig med lyd som musket-skud. Larmende, steg den store gullige masse mod himlen, med kurven dinglende som en fjer i vinden, og netop da jeg vendte mig om for at henvende mig til en kammerat, kom der en lyd fra oven som en eksploderende granat, noget ramte mig i ansigtet og slog mig til jorden.

Halvt blind og ikke ved fuld bevidsthed kæmpede jeg mig på fødderne, men luften syntes fuld af råb og forbandelser. Da jeg endelig kunne åbne mine øjne helt, så jeg alle ansigterne kigge opad, og da jeg så i samme retning, så jeg ballonen drive.

Et lumsk kabel, slidt og råddent var knækket under belastningen: et fragment havde været skyld i mit fald, og resterne af kablet hang og flagrede efter kurven, hvor Fitz John Porter blev fort opad på en Pegasus, han ikke kunne kontrollere eller styre.

og granater. Ingen af deres store kanoner kunne nå op til ballonen; men der var nogle affyrede musketskud, der dog ingen synlig effekt havde, og til sidst stoppede disse tiltag. Begge hære stirrede i fælles tavshed mod himlen, hvor den uanfægtede styrmand fortsatte med at spionere ud over landskabet.

Solen steg nu bag os, og rosa stråler kæmpede sig op til zenith. De kastede et lys på ballonen, og lyset skinnede igennem nettet - som solen igennem ribbenene på et skelet. Så, pludseligt ændrede luftfartøjet retning og drev hastigt mod de federale linier igen.

Der lod nu et halleluja, der gav genlyd, og da han var nået tilbage til vores linier, så man generalen igen klatre op for at trække i ventilrebet. Denne gang lykkedes det, og ballonen faldt som en sten, så alle hjerter endnu engang spang et slag over, og alle hurraråbene blev tyssed ned. Kavaleriet red, hult til bulter, derhen imod fra flere retninger for at nå nedslagsstedet. Generalens personlige stab galoperede forbi mig som en stormvind, for at være de første, der modtog ham. Jeg fulgte skaren af soldater, der skyndte sig af sted og nåede frem til rytterne på få minutter. Ballonen havde ramt et kanvastelt med stor kraft og Generalen, uskadt, havde viklet sig ud af de mange folder af olieret kanvas og var nu midtpunktet i en stor gruppe mennesker. Medens officererne trykkede hans hænder, udtrykte den store gruppe soldater deres glæde ved et hurraråb, og et orkester marcherede frem, en blanding af folk til fods og til hest gav ham en støjende eskorte tilbage til han kvarter.

Porter fik senere sin karriere ødelagt af sigtelser for ulydighed under det andet Bull Run slag. Hans lang kamp for oprejsning endte i hans favor i 1886.

Efterskrift

"The Union Balloon Corps" holdt, som ovenfor beskrevet, noget længere en deres modstanderes, men blev opløst i 1863. General McClellan havde først placeret korpset under The Corps of Topographical Engineers. Det blev senere overført til Quartermasters Department og derefter til Corps of Engineers.

Under disse ændringer var Lowe på et tidspunkt underordnet Kaptajn Comstock (Corps of Engineers). Han syntes ikke om en civil ansat, som blev betalt mere end han selv, så Lowes daglige \$10, svarende til en oberstløn, blev sat ned til \$3. Selv om Lowe skrev et klagebrev, var der ingen hjælp at hente.

I 1863 forlod Lowe hæren i frustration.

Allenbrødrene overtog jobbet med ballonerne, men kunne ikke leve op til opgaven.

Til sidst, flyttede General Hooker ballonerne til "The Signal Corps", som opløste enheden på grund af resurse mangel.

En yderligere årsag til man valgte at opløse ballonkorpset var måske konklusionen, som den Prøjsiske General Helmuth K.H. von Moltke var kommet til allerede i 1859; at tidens balloners tekniske udfordringer overskyggede deres militære potentiale.

Den Amerikanske Borgerkrig var en test for nye våben og taktikker. Udenlandske militærobservatorer, ikke mindst fra Tyskland, fulgte nøje med i disse udviklinger. En ung tysk officer på orlov og tilknyttet unionens styrker en tid, var Grev Ferdinand von Zeppelin, som beskrev flere af Lowe's aktiviteter med ballonkorpset. På en forskertur på Mississippifloden fik von Zeppelin sin egen ballonferd ved Minneapolis. Efter hjemkomsten til Tyskland og senere pensionering fra hæren, brugte von Zeppelin alle sine personlige resurser på sine ideer om luftskibe. Som alle ved, endte han med at skabe mange imponerende "Zeppelinere" og gik over i historien.

Noter:

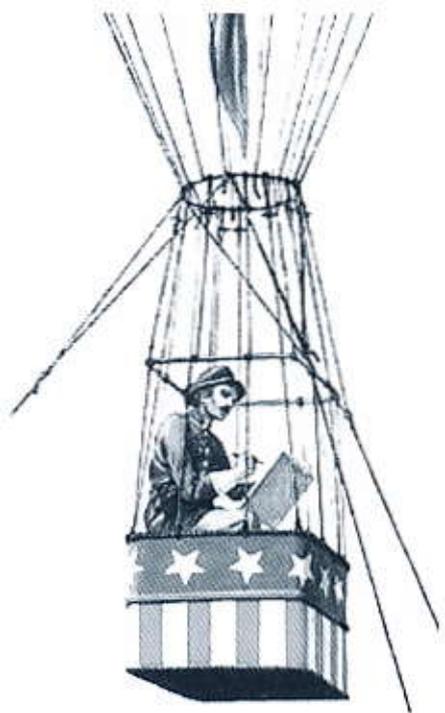
- 1 The Peninsular Campaign, eller halvøfelttoget, indledtes i marts 1862 og endte med "The Seven days Battle" slagene (25. juni til 1. juli). Major-General George B. McClellan havde kommandoen over ca. 90.000 mand fra Unionen, mod Sydstaternes General J.E. Johnston med ca. 85.000 mand. McClellan måtte til sidst opgive forsøgene på at slå til mod Richmond. Efter slagene havde unionen mistet 20.000 og Konføderationen 16.000 mand.
- 2 Det er blevet kaldt verdens første hangarskib (Carrier).

Kilder:

- "The Blue and the Gray", by Henry Steele Commager
 "The Campaigns of a Non-Combatant", by Townsend
 "The US Military Machine", by Ian Bruy & Tony Gibbons
 "Thaddeus Lowe American One-Man Air Corps", by Mary Hochling
 "Thaddeus Lowe, Uncle Sam's First Airman", by Lydel Sims
 "Above the Civil War, the story of Thaddeus Lowe Balloonist, Inventor, Railway Builder", by Eugene B. Block.
 Wikipedia, the free encyclopedia

Chiefaeronautprofessor Lowe højt til hest

Lowe noterer sine observationer af fjenden på jorden

Forsidebilledet viser:

Dragon fra Livregiment Dragoner 1790. Dragonerne havde hvid fjer, indtil de i 1794 omdannedes til "lette" dragoner og udstyredes med casque, hjelm. Herefter blev fjeren hvid med rød top. Regimentet lå i Itzehoe 1785-1807. Maleri af P. Kannik

Århus under heftigt angreb!

Den 25.-28. maj 2006 afholdtes Soldaterdage i Den Gamle By i Århus. (Ja, ja, vi bringer også gamle nyheder. Det er faktisk det, vi bringer mest af!) hvor de Jydske Landsoldater hver dag i 4 dage indtog Århus igen, igen samt gennemførte "Overgangen til Als". Arrangementet havde masser at byde på og var særdeles vellykket. Man kunne besøge kommandoposterne og lazaretten og få en snak om livet som soldat i 1864. De Nordjyske Sortkrudtskytter bragede løbebild af og fortalte om tidens våben.

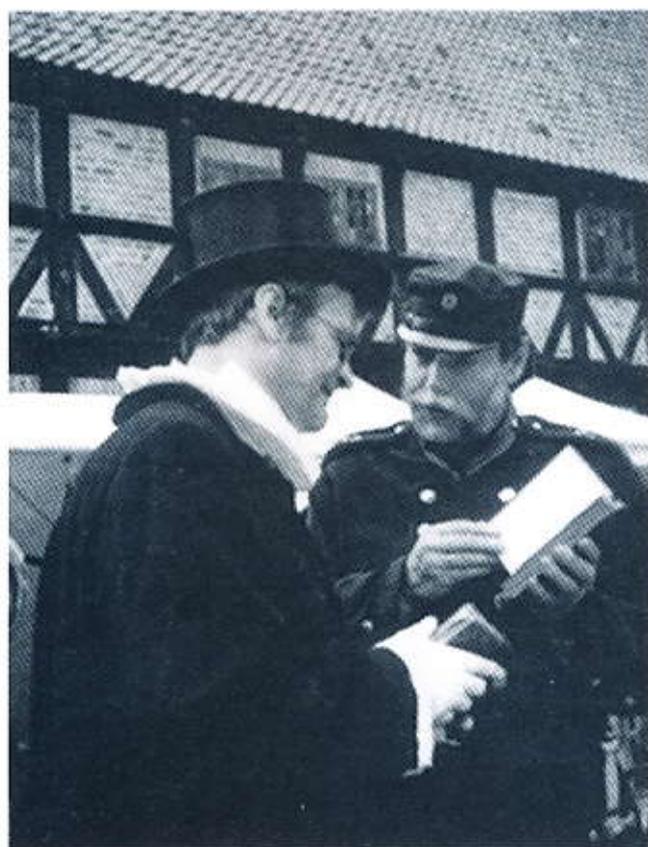
Der var marketenderi, slagmarksmodeller, spændende foredrag, historiske butikker og boder, arbejdende køkkener, aktiviteter for børn, festplads med "gammeldags" forlystelser samt samtidige soldaterretter i "Traktorstedet". Og selvfølgelig kunne man også få lov til at male sin egen tinsoldat, det manglede bare.

På billederne ses den berygtede salmsvinger, pastor Brammer, alias vort brave medlem Jens Kristian Boll, i fuld gang med at give et Guds Ord og et væld af mere eller

mindre gode formaninger til tropperne samt nogle af de andre deltagere i de festlige dage.

Et virkelig godt og vel tilrettelagt arrangement, munter og samtidigt særdeles oplysende. Morsomt at se velfungerende re-enactere optræde.

Og selvfølgelig var Den Gamle By en perfekt og dertil meget smuk ramme om arrangementet.

ERRATA

Forvirrende billedtekster i forrige nummer.

Billedmanuskripterne fra Freiberg og Dresden (Chakoten nr.3, 2006)

Som følge af tekniske problemer opstod der desværre lidt kludder i nummereringen af illustrationerne. Den opmærksomme læser har formodentlig selv kunnet finde sig til rette, men for en ordens skyld skal følgende rettelser oplyses:

Den første illustration på side 62 skal være fig. 3. Det drejer sig om den originale tegning af en cannonier à cheval.

Fig. 3 på side 63 skal omnummeres til fig. 2, og fig. 4 på samme side til fig. 6.

Fig. 2 på side 64 skal være fig 4 (Bruns kopi af den cannonier à cheval, som findes som fig 3).

Nummereringen af de øvrige illustrationer er korrekt.

I teksten, side 63, anden kolonne øverst omtales en chasseur à cheval (jæger til hest). Det er denne tegning, som der er vist nederst på samme side, og der skal derfor til teksten tilføjes henvisningen til fig. 6

Endeligt skal bemærkes, at de romertal som dukker op forskellige steder i artiklen naturligvis henviser til noterne side 64-65.

For de, der skulle have videre interesse i de to omtalte billedmanuskripter, henvises til en påbegyndt artikelserie i det franske TRADITION MAGAZINE, nr. 227, november 2006.

Mødeprogram 2007

Den 7. marts

Christian Raun fortsætter sin introduktion i figurmodellering. Vi lægger op til snak om modellering og løser måske nogle problemer. Medlemmerne opfordres til at medbringe egne frembringelser - gode og dårlige - hel- og halv færdige, det der tæller er viljen til at forsøge. Og hen ad vejen kan enhver modellere ganske udmærkede figurer. Nærmere end at tegne som bekendt.

Der vil også være minianvisningssalg.

De, der har meddelt mailadresser, får lister over det udbudte tilsendt pr. mail, lige som liste lægges på Chakotens hjemmeside. De, der ikke har opgivet mailadresse, kan få tilsendt liste over det udbudte mod til Christian Raun, Carl Bernhards Vej 17, 3.th, 1817 Frederiksberg, at indsende en A4 kuvert forsynet med adresse og kr. 6,00 i porto. Skriftlige bud sendes til O. Thureholm, Solbærvangen 40, Smorumnedre, 2765 Smorum. Eller bud kan sendes via e-post til anvisning@chakoten.dk

Medlemmer af Figurita Danica er velkomne til at deltage eller hyde pr. mail eller post.

Endelig vil der pr. e-mail forinden blive rundsendt en liste over effekter til aftenens minianvisningssalg.

Lørdag den 14. april

kl. 13 i Hestestalden

Børsen starter kl. 13.00 og alle er til den velkomne til at medbringe til salg, hvad de hjemlige overskudslagre måtte bugne af. Ryd op i alt det, du alligevel aldrig får gjort noget ved eller ikke interesserer længere. Tænk, hvad du har liggende i skabe og skuffer af overflodigt ra..... for dig, men som for en anden måske lige netop er den figur, losdel eller hvad det nu kan være, som han står og mangler. Sælg de bøger, du alligevel ikke bruger, gider læse igen eller måske aldrig har læst. Tjen en lille skilling - og få skaffet plads til alle de nyanskaffelser, som du samme dag kan gøre på samme børs og ved det efterfølgende anvisningssalg.

Efter børs er der generalforsamling jf. vedtægterne fra ca. kl. 14. Og derefter et raskt lille anvisningssalg, idet generalforsamlingen antages at kunne gennemføres hurtigt og smidigt som vanligt.

Mod op og sælg ud og reinvester prøvet i nyt til samlingerne.

Bemærk venligst, at dagen er en Lørdag

Den 2. maj

viser vi den gamle tyske UFA-farvefilm "Kolberg", som varer godt 1 time og 40 minutter.

Filmen blev optaget 1943-44 efter nederlaget ved Stalingrad, hvor man begyndte at forberede befolkningen på den såkaldte to-

tale krig. For at vise befolkningen hvordan den ved hårdnakket og i enighed at holde ud mod overmagten kunne sejre, benyttede man som eksempel Kolbergs belejring i 1807. En såkaldt "Durehaltfilm". Alle ressourcer blev sat til, intet blev sparet.

145.000 statister fra Wehrmacht, som nok kunne have været brugt bedre, over 6.000 heste og 2.500 hestekøretøjer, 100 godsvogne bragte om sommeren salt til at illudere sne osv.

Selvfølgelig er historiens virkelighed blevet drejet et par omgange, en usandsynlig kærlighedshistorie indlagt osv, men i det store hele er det alle tiders historiske udstyrsfilm og i dag mærker man næppe propagandæen. Tyskerne taler tysk og de franske fransk, men der er engelske undertekster på det hele.

Lørdag den 12. maj

Udflugt til Husarmuseet, kl. 13.00

"Ud af huset" udflugt til Historisk Samlings Museum på Antvorskovs Kaserne. Museet er bygget op omkring de tre sammenlagte regiment: Garderhusarregimentet, Danske Livregiment og Sjællandske Regiment. Her vises regimenternes lange historie i 450 m velindrettede lokaler. Der vil endvidere blive mulighed for at se stalene, samt, hvis tidsplanen for regimentets overflytning af historiske køretøjer fra Næstved Kaserne holder, også at besøge dem.

Rundvisningen varer fra halvanden til to timer.

Som ved tidligere lejligheder prøver vi at arrangere samkørsel, for de som måtte ønske det. Om transportmuligheder osv, kommer nærmere oplysninger senere.

Den 15. august

E.O.A. Hedegaard er den, der mest udførligt har kortlagt det militærhistoriske hændelsesforløb fra et britisk ekspeditionskorps med elitetropper gik i land ved Vedbæk den 16. august 1807, over det forsmædelige "Træskoslag" ved Koge til briternes indtog i den kapitulerende hovedstad den 7. september. Hedegaards bog Krigen på Sjælland 1807 er et must for den, der søger viden ikke blot om begivenhederne men også om baggrunden. Her er så chancen for at møde forfatteren, der vil fortælle os om denne for Danmark-Norge så betydningsfulde del af Napoleonskrigene, der tog sin begyndelse i netop de dage for 200 år siden.

Søndag den 2. september

Selskabet indgår i en udstilling i Den Gamle Varmecentral i Kastellet. Udstillingen, som er i regi af Kastellet's Venner, vil dreje sig om krigshandlingerne på Sjælland i 1807, da

det er 200 år siden, at briterne bombarderede København, ranede flåden og Wellington sejrede over den danske bondehær ved Koge. Fra officiel side er der endnu ikke taget initiativ til markering, men med søndagsudstillingen vil vi sammen med Vaabenhistorisk Selskab udstille våben, figurer og andet relevant. Når udstillingen lukker, planlægger vi at genopstille Selskabets udstillingsandel, så vores del ikke bliver en en-dagsudstilling. Bestyrelsen har udarbejdet et idéoplæg, og i et tidligere særnummer af Chakoten kan der findes yderligere inspiration om 1807. Medlemmer, der ønsker at indgå i en udstillingsgruppe eller at bidrage til udstillingen på anden vis, bedes snarest henvende sig til H.C. Wolter, tlf. 33 31 21 22.

Den årlige udflugt til Lejre bekendtgøres, når vi har nærmere oplysning om dato og tid.

Den 5. september

Ikke helt på plads, men måske noget om det at samle.

Den 3. oktober

- Anvisningssalg

Den 7. november

Kristen Norgaard Kristensen fortæller om sine militære flyvninger som pilot under Den Kolde Krig. Kristensen begyndte med at flyve Chipmunk på Flyvevåbnets Flyveskole. Herefter fulgte eskadrilleflyvninger og fotorekognoscering og under Den Kolde Krig flyvninger med RF-84F Thunderflash. I dag er Kristensen pensioneret og engageret i arbejdet i en række frivillige organisationer, herunder f.eks. Mission Aviation Fellowship, Projekt Thunderflash (renovering af RF-84F Thunderflash), formand for Foreningen Danmarks Flyvehistoriske Museum, Værlose, m.m.

Den 28. november

Julemøde

Sen udgivelse

Dette skyldes, at vi har haft problemer med at få diverse programmer til at arbejde sammen. Vi beklager.

Jule- og figurkonkurrence

